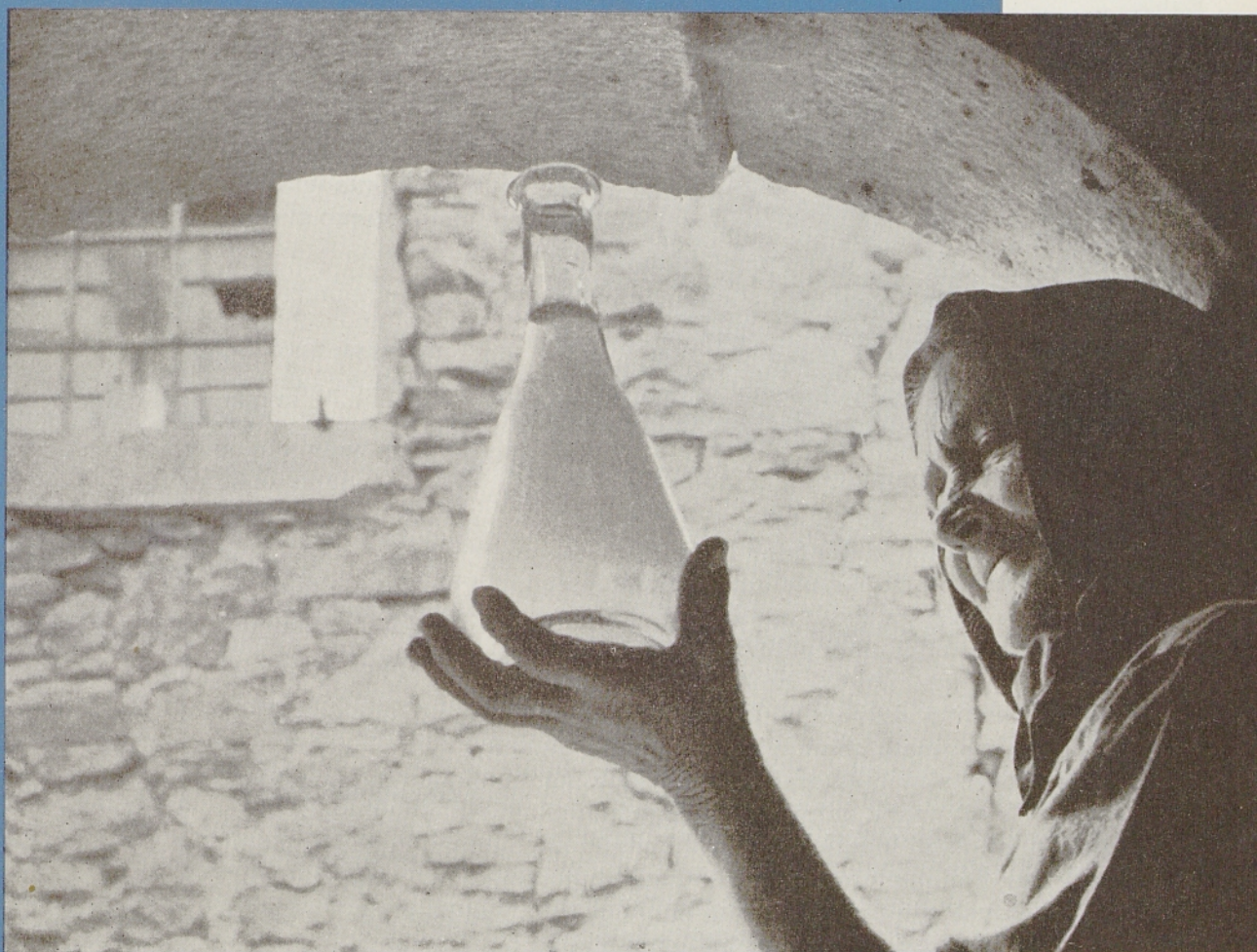

RODNA GRUDA

REVIJA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

11 ■ NOV. ■ 1964

RODNA GRUDA

Kje so tiste stezice, ki so včasih bile? Prav gotovo poznate to naso narodno pesem in ste jo tudi že dostikrat zapeli? Še večkrat pa jo je morda zapelo vaše srce v tistih tihih trenutkih, ko so misli pobegnile v preteklost, v spomine. Kje so tiste stezice? Kraji, nekoč majhne vasice so spremenili svojo podobo. Drugačne višje so hiše, široka so okna, soncu na stečaj odprta, strehe so z opeko pokrite in stezice so zdaj asfaltne ceste. Pa so še drugačni kraji, vasice, samotne in tihe in stezice so še komaj vidne. Kajti le malokdo še hodi tod. Mladi so odšli. Veliki kraji s tovarnami in lažjim življenjem so jih poklicali. Po stezicah, komaj še vidnih, ki vodijo do samotnih vaških domov, pa se sprehajajo le še davni, tihi, po svoje lepi in tako dragi spomini.

V srcih in mislih ste z nami

Turizem v pretekli in bodoči sezoni

S. LENARDIČ

Konferenca neangažiranih v Kairu

INA SLOKAN

Stirlintrideset let in domovina

MARIJA NAMORS

Nov pokojninski sistem

Iz novega zakona o jugoslovanskem državljanstvu

J. VETROVEC

Naše tovarne za tujino

Praznovali smo z žalostjo v srečo

JANA MILČINSKI

Katastrofalne poplave v Hrvatski in Sloveniji

Mladi znanstveniki za mlado vedo

F. GRIVEC

IV. ribniški festival

M. KOSUTA

Jaz sem drevo

JANA MILČINSKI

Imate radi jesen?

MARKO ŽVOKELJ

Naši na olimpijskih igrah

Otroci berite

Naši ljudje po svetu

Vprašanja in odgovori

PO IVANU TAVČARJU

Visoška kronika

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:
M. CIGLIČ

Prva letošnja kapljica na Vipavskem

SLIKA NA DRUGI STRANI
OVITKA:
DRAGO KRALJ

Vas Smihel pod Nanosom

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE
V
LJUBLJANI

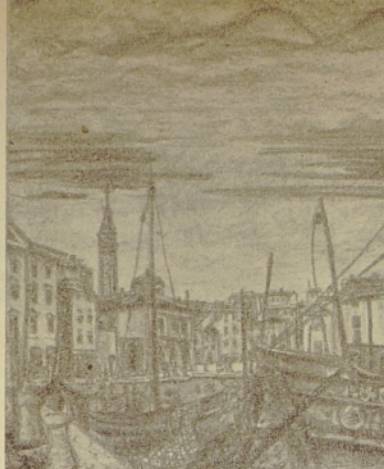
Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poštnina plačana v gotovini. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica

ZIMA VRSCAJ

Urednica in tehnična urednica Ina Slokan. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Neneuročenih rokopisov in slik ne vračamo. Cekovni račun pri KB 600-11/608-51. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

Naročite

SLO
VEN
SKI
IZSELJENSKI
KO
LE
DAR

*Slovenski
izseljenski koledar* 1963

*Slovenski
izseljenski koledar* 1964

19
65

odreži

Naročam

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR
za leto 1965

Pošljite mi izvodov na zadaj navedeni
naslov

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

1965

prinaša zanimive članke, reportaže, črtice, pesmi in številne fotografije iz življenja naših narodov doma in iz življenja naših ljudi v tujini; iz dela njihovih društev in organizacij

Bogata vsebina in grafična oprema koledarja privlačita in navdušujeta številne naročnike po vsem svetu

Koledar pošiljamo zvestim čitateljem že v 36 različnih evropskih in prekomorskih držav

Najlepše novoletno darilo za sorodnika ali prijatelja je

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

ki ga naročite pri Slovenski izseljenski matici
Ljubljana, Cankarjeva 1/II
ali pri naših zastopnikih

Cena:

za vse prekomorske države 3 dolarje
ali enakovrednost v drugi valuti;
za Francijo, Holandijo, Belgijo in Nemčijo
veljajo že ustaljene cene

..... odreži

Naslov naročnika:

Ime in priimek

Ulica in številka

Mesto (pošta)

Država

U srcih in mislih ste z nami

V prvih novembrskih dneh se naše misli sklanjajo k tistim, našim dragim, ki jih ni več. Na grobove smo jim prinesli cvetja in lučke smo jim prižgali. Kako topli in živi so plamenčki tisočerih svečk. Oni, ki jih ni več, prihajajo k nam in naše najtišje misli se pomenkujejo z njimi.

Dragi, dragi...

To so naši domači, to so prijatelji, znanci in tudi neznanci. Kje vse popotujejo misli z njimi. Za dolga leta nazaj segajo. Preko gora in dolin in morja popotujejo.

Vsepovsod so grobovi dragih in cvetje na njih in prižgane svečke...

Kako žive so v teh dneh podobe spmina. Kle-no zveni beseda. Isker je smeh. Grenka tje tožba. O spomini, veselih in bridkih dni, kako ste živi, živi.

Toplo greje stisk davno mrtvih dlani. Kako boža zdavnaj izzvenela beseda. In slišiš stopinje, nešteto stopinj, drobnih rahlih, pa krepkih možatih... O, dragi, dragi...

Vasujejo misli ob grobovih dragih domačih, prijateljev, znancev. Pa potujejo dalje in dalje po mestih in vaseh vse domovine. Kako dolga in raznolika je pot in koliko je srečanj, saj so grobovi borcev in talcev posejani po vsej deželi.

Dragi znani neznanci, ki ste nam tako blizu vse dni in vsa ta leta. Mnogo vaših imen je vklesanih v naše nove šole in tovarne. Po vsej domovini so spomeniki, ki pripovedujejo o vas. Mnoge so izklesali priznani umetniki, vmes pa so tudi preprosti kamni. Na njih so vaša imena, vmes pa

številni zapisi: Neznani. Poleg imen smo vklesali kar čutimo, zapisali smo zase, za otroke in vnuke in njihove vnuke. Takole govori spominski kamen na Vojskem, gorski vasici nad Idrijo nam in popotniku:

Postoj in prikloni se vrstam grobov!

*Tu spe naši borci, ki z zarjo v očeh
so umrli za svobodo naših domov,
za srečno prihodnost bodočih rodov,
da po naših zelenih doleh in bregeh
se živo razlegata radost in smeh.*

Vse dokler bo sonce sijalo z višin,

na žrtve ne ugasne nam v srcih spomin.

Nad milijon sedemsto tisoč življenj je vkovanih v granitne temelje naše svobodne dežele. To je najzlahotnejši, najtrdnjější granit. Dragi, ki vam gre naša največja zahvala, med nami ste, z nami ste, z nami ste.

Popotujejo misli po vseh deželah sveta. Vsepovsod srečujejo slovenske grobove. Kje vse je slovenska kri sejala seme in pognala rast. Dragi, ki ste svoje znanje in moč svojih rok tako radodarno raztrosili po tujih deželah sveta in ju vtkali v njihov razvoj in napredek, toplo vasujejo danes naše misli pri vas. Pozdrave z domačih leh smo vam prinesli, z naših gora in dolin. Saj ste z nami in svojo rodno deželo povezani z živimi neuničljivimi vezmi svojih otrok in vnukov, ki nosijo v srcih ljubezen in spoštovanje do rodne domovine svojih staršev.

Turizem v pretekli in bodoči sezoni

Tourism in This and Next Seasons

This year's tourist traffic has been quite a success if we consider the increasing number of native and foreign tourists.

However there are still urgent problems to be solved and improvements to be made, especially in business transactions, means of transportation, and organization of entertainment and relaxation. In the solution of these and other problems our tourist organizations are greatly assisted by U.N. experts.

The largest Ljubljana hotel, the Lev, which was opened in May this year, has already accommodated 28.000 guests, 20.000 of them foreigners. The arrival of the ten-thousandth foreign guest was noted by a small celebration.

Foreign as well as native visitors to Ljubljana were also accommodated in students' dormitories in the summer. Guts from 53 counties stayed overnight there.

Hotels at Bled, too, have had numerous foreign and native guests, mostly from West Germany, England, and Austria.

The shuttle train to Vogel above Bohinj, which has been in operation for two months now, has attracted many tourists all of whom are delighted in the comfortable ride the beautiful mountain region.

The new hotel in Most on the Soča has been full since its opening. Its guests, mostly foreigners from Italy, Germany and Holland, have all been well pleased with its food and service. The hotel restaurant features in delicious trout from the Soča.

The summer season along the coast fulfilled expectations as well. Only in July, the rate of overnight stays was 15 percent higher than last year. Guests are expected in the winter, too, as 40 of the largest and most beautiful hotels from Portorož to Hercegnovi are going to be opened throughout the year. Entertainment will be provided.

A new first-class hotel with 190 beds, restaurant and night club was recently opened in Opa-

Ob koncu poletja smo zabeležili lepe uspehe turističnega prometa, saj se je obisk domačih, zlasti pa inozemskih gostov v letošnji sezoni zelo povečal. Vendar je še precej perečih problemov, predvsem v poslovanju trgovskega omrežja, v slabih prometnih zvezah in organizaciji zabavnega življenja in razvedrila, ki jih je nujno treba izboljšati. Pri reševanju teh problemov bo našim turističnim organizacijam pomagala skupina izvedencev OZN.

V največjem ljubljanskem hotelu »LEV«, ki je bil odprt letos maja, so do septembra zabeležili 28.000 nočnin, od tega skoraj 20.000 inozemskih. Desettisočemu inozemskemu gostu so priredili majhno slovesnost.

V Študentskem naselju so čez poletje oddajali prenočišča domačim in tujim turistom, da bi s tem razbremenili ljubljanske hotele. Zabeležili so obisk gostov iz 53 držav.

Tudi blejski hoteli se lahko pohvalijo z boljšo turistično sezono in s številnimi inozemskimi in domačimi gosti. Največ je bilo turistov iz Zah. Nemčije, Anglije in Avstrije.

Žičnica na Vogel, ki obratuje dobra dva meseca, je v Bohinj privabila mnogo gostov in vsi so bili z udobno vožnjo v prelepi gorski svet nad vse zadovoljni. Da obisk v jesenskih mesecih ne bi upadel, je uprava žičnice sklenila povabiti na Vogel vse šole z gorenjskega konca in jim bo pri vožnji nudila izdaten popust. Vsekakor se bo z novo žičnico na Vogel povečal zimski turizem v Bohinju in verjetno tudi na Bledu.

Novi hotel v Mostu na Soči je od otvoritve dalje stalno zaseden. Njegovi gostje so sami tujci, največ Italijani, Nemci in Holandci. Gostje so s hrano in postrežbo zelo zadovoljni. Najraje segajo po ribjih specialitetah; gostišče proda tedensko okrog 150 kg postarvi.

Tudi na morju so bili s poletno sezono zelo zadovoljni. Tako so v juliju zabeležili 15% več nočitev kot lani. Vendar upajo, da obisk gostov niti med zimskimi meseci ne bo zamrl, saj bo letos čez vso zimo odprtih 40 največjih in najlepših hotelov od Portoroža do Hercegnovega. Povsod bodo poskrbeli tudi za boljše zabavno-kulturne prireditve.

V Opatiji so pred kratkim odprli nov hotel B kategorije s 190 ležišči, restavracijo s 500 sedeži

tija. This is the first hotel built in the last 50 years in this well-known seaside resort.

290 visitors from Italy and Switzerland are expected this fall in Istrian hunting reservations. All the available hunting grounds are already reserved for the amount of about 70 million liras. More attention will from now on be paid to a better organization of this kind of tourism, the development of which will lead to considerable influx of foreign currency.

Naša bogata lovišča v vse večjem številu obiskujejo tudi lovci iz tujine

in bar. To je prvi hotel, ki so ga po zadnjih 50 letih zgradili v tem svetovnoznanim letovišču.

V jesenski lovski sezoni bo v istrskih rezervatih lovilo 290 lovcev iz Italije in Švice. Vsa lovišča so že rezervirana in so zanje plačali okrog 70 milijonov lir.

V bodoče bodo poskrbeli za boljšo organizacijo lovnega turizma in so se v ta namen že začele priprave za izdelavo sedemletnega programa razvoja tako imenovanega deviznega lovnega turizma.

V Beograd je prispela skupina predstavnikov potniških in turističnih agencij iz ZDA in Kanade. Med bivanjem v naši deželi bodo obiskali najbolj znane turistične kraje na Jadranu in se bodo z našimi turističnimi predstavniki pogovorili o možnosti nadaljnjega naraščanja števila gostov iz teh dveh dežel Severne Amerike.

Britansko letalsko podjetje »British Eagle«, ki bo prihodnje leto uvedlo redno letalsko linijo Ljubljana—London, je organiziralo obisk zastopnikov nekaterih britanskih potovalnih agencij in novinarjev. Ogleдали so si nekaj turističnih krajev v Sloveniji in Istri.

Bled v pozni jeseni

Foto: Ciglič

Vsem našim ljudem po svetu tople čestitke ob prazniku Jugoslavije - 29. novembra!

Obletnica rojstva nove Jugoslavije je svetel dan za nas doma in za vas, ki živite v mnogih deželah po svetu, v eno samo veliko družino nas povezuje. Na ta dan se ozremo nazaj na uspehe, ki smo jih letos dosegli s svojim delom za napredek naše dežele in boljše življenje nas vseh.

Iz vaših pism in osebnih srečanj je razvidno, kako živo se zanimate za razvoj naše dežele in za vse, kar je novo pri nas. Zato tudi z veseljem praznujete ta praznik. V mislih združeni z vami pristrčno nazdravljamo naši in vaši rojstni deželi ob njenem prazniku:

Srečno, srečno!

Slovenska izseljenska matica

Vizumi kar na meji

Državljeni vseh dežel, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske ali konzularne odnose, bodo med zimsko sezono od 1. oktobra letos do 15. aprila prihodnjega leta lahko kar na meji prejeli vstopni vizum za bivanje v Jugoslaviji ali za potovanje skozi našo deželo. Vizumi so lahko turistični, ki bodo veljali za mesec dni bivanja v naši deželi, ali pa tranzitni za potovanje skozi Jugoslavijo, ki lahko traja 7 dni. Turistični in tranzitni vizumi, izdani na meji, dajejo pravico do enega potovanja, všteti prihod v Jugoslavijo in odhod iz nje.

Te olajšave so bili doslej deležni turisti iz Avstrije, Češkoslovaške, Danske, Finske, Francije, Nizozemske, Kanade, ZDA, Norveške, ZSSR, Švedske, Vel. Britanije, afriških držav, držav Srednje in Latinske Amerike in Azije razen Kitajske in Turčije. Tem deželam pa se bodo zdaj priključile še številne druge. Vizum za Romunijo pa je bil v zadnjem času sploh odpravljen.

Ta ukrep bo prav gotovo zelo okrepil naš zimski turizem. V lanski zimski sezoni — od 1. oktobra 1963 do 31. marca 1964 — je prispelo v Jugoslavijo ali potovalo skozi njo nad 850.000 tujcev. Prav gotovo se bo v letošnji zimski sezoni to število še zelo povečalo.

V devetih letih 60 milijonov prehodov

Dne 20. avgusta letos je poteklo 9 let, kar je bil podpisan v Vidmu italijansko-jugoslovanski sporazum za mali obmejni promet, ki zajema deset kilometrski obmejni pas videmske in goriške pokrajine ter tržaškega ozemlja in enako področje na jugoslovanskem ozemlju (občine Jesenice, Tolmin, Nova Gorica, Sežana in Koper).

V tem času, to je od 20. avgusta 1955 pa do 30. junija 1964 je bilo vsega skupaj na dolgem obmejnem pasu, ki sega od Rateč pri Beli Peči v Kanalski dolini pa tja do Milj v Istri 59 milijonov 455.157 prehodov.

Mali obmejni promet prinaša brez dvoma velike koristi prebivalcem tu in onkraj meje. Pri tem pa ne mislimo samo materialnih koristi, ampak tudi na prijateljske stike, ki morejo nastajati na ta način vsak dan tesnejši. Naši ljudje hodijo onkraj meje na razne kulturne in zabavne prireditve, iz Kobariškega, Tolminske in Gorenjske pa k nam. Enako cvete tudi trgovina: mesto Čedad bi ekonomsko popolnoma propadlo, če ne bi imelo kupcev iz svojega naravnega zaledja, to je iz Zgornjega Posočja. Tudi naši politični voditelji se sestajajo na prijateljskih sestankih s slovenskimi v Kobaridu ali Čedadu in vse poteka v pristrčnem vzdušju.

(PO MATAJURJU)

Predsednik Tito govori na konferenci

Konferenca neangažiranih v Kairu

S. LENARDIČ

Komaj tri leta po Beograjski konferenci se je v Kairu zbralo na drugi konferenci že dvakrat več predstavnikov neangažiranih držav. Konference se je udeležilo 48 držav kot enakopravnih članic, 10 držav je poslalo svoje svetovalce, hkrati pa je bilo še večje število predstavnikov osvobodilnih gibanj in političnih organizacij ter okoli 500 novinarjev. Med voditelji delegacij je bilo 26 predsednikov republik in vladarjev, 13 predsednikov vlad in 9 posebnih odposlancev. Jugoslovansko delegacijo je vodil predsednik republike Josip Broz-Tito. Delegacije na kairski konferenci so predstavljale več kot polovico članic OZN in okoli milijardo prebivalcev.

Še posebno se je povečalo število predstavnikov Afrike, Latinske Amerike in Azije. To dokazuje, da je politika neangažiranja zelo privlačna za države teh kontinentov.

S tribune velike dvorane kairske konference je bilo slišati dovolj besed, ki potrjujejo, da se je politika neangažiranja dokončno uveljavila, področja neangažiranja na svetu pa so se razširila. Šefi držav so obsodili kolonializem in imperiaлизem, izrekli so se proti oborožitvenemu tekmovanju in hladni vojni. Vidno mesto so posvetili krepitvi svetovne organizacije OZN in v njenem okviru bodo neangažirane države sprožile posebno razpravo o razorožitvenem problemu. Precej časa so posvetili vprašanju gospodarskih nesorazmerij po svetu ter so s posebnim poudarkom govorili o problemih, s katerimi se srečujejo razvijajoče se države. Že beograjska konferenca je opozorila na nevarni prepad, ki loči bogate in siromašne države; gospodarsko poglavje zaključne deklaracije kairske konference, ki zahteva konkretne korake za izboljšanje položaja manj razvitih de-

žel, pa je logično nadaljevanje take usmeritve na beograjski konferenci.

Poglavitni namen kairske konference neangažiranih je bila izpoved privrženosti načelom miroljubne koeksistence kot temelja celotne dejavnosti neangažiranih. To temeljno — mir in koeksistenca — je dokaj jasno poudarjeno tudi v deklaraciji, sprejeti na kairski konferenci.

Razumljivo je, da so se pri tolikšnem številu udeležencev pojavile razlike pri ocenjevanju uporabnosti raznih načel v praksi, ni pa šlo »za različna stališča« kot je pisal del zahodnega tiska. V bistvu je šlo za nerazumevanje nekaterih vprašanj. »Nekateri ljudje ne razumejo,« je poudaril predsednik Tito, »da je koeksistenca alternativa: mir ali vojna — in da moramo samo v miru reševati vse probleme. Po drugi strani se razume, da imajo prav, ko hočejo zagotoviti svojo eksistenco in da je treba, kadar gre za koeksistenco, hkrati reševati tudi vprašanja v zvezi z razvojem nerazvitih držav. Zato vedno poudarjam, da aktivna miroljubna koeksistenca ne pomeni nekaj statičnega, zamrznjenja odnosov med narodi, temveč obveznost, da se aktivno dela in bojuje za reševanje obstoječih problemov. Zato tudi mislim, da je koeksistenco treba veliko bolj in podrobneje obdelati, da bi jo bolje razumeli, kajti s koeksistenco je vse povezano. Če bomo dosegli kodifikacijo načel aktivne miroljubne koeksistence, potem bo razorožitev morala slediti kot logična posledica, kajti takrat bo oboroževanje še bolj absurdno. Ista formula vsebuje tudi rešitev drugih problemov«.

Seveda bi bilo nerealno pričakovati, da bi se učinki in pozitivne posledice konference v Kairu pokazale že takoj. Treba bo počakati; do velikih rezultatov bo prišlo postopoma, kakor se je to dogajalo tudi po beograjski konferenci. Dejstvo pa je, da je prišlo na kairski konferenci do enotnih stališč v skoraj vseh najvažnejših vprašanjih sodobnega časa.

Med zasedanjem kairske konference je prišlo tudi do raznih neugodnih obrobni dogodkov, kot je bila »zadeva Čombe«. Pokazalo se je, da je bila to vnaprej pripravljena neke vrste cirkuška reklama, katero naj bi potem izkoristile nekatere svetovne agencije, da bi obrnili pozornost od poglavitnih problemov, s katerimi se je ukvarjala kairska konferenca. Hkrati pa je bil to tudi poskus, da bi nezaželena prisotnost Čombeja v Kairu povzročila spore med državami-udeleženkami na konferenci. Toda kot se je pokazalo, je ta akcija propadla.

Kairska konferenca je opravila pomembno delo in lahko pričakujemo, da bo pozitivno vplivala na nadaljnja mednarodna dogajanja, hkrati pa je dala pomembno pobudo vsem tistim miroljubnim silam v svetu, ki se zavzemajo za izgradnjo mednarodnih odnosov na povsem novih temeljih.

Letos v starem kraju

Štiriintrideset let in domovina

INA SLOKAN

Naključje je hotelo, da je bila že noč, ko je letos v maju po dolgih 34 letih prišel med nas in spet je bilo ponoči, ko je odhajal. Vmes pa so bili svetli dnevi, zvrhani srečanj in vtisov. Saj je direktor naše clevelandske glasbene matice, baritonist Tone Šubelj, zelo popularna osebnost ne le med našimi rojaki v severni Ameriki, ampak tudi v svojem starem kraju, o čemer se je lahko sam prepričal.

Srečanja, srečanja, srečanja. Najprej seveda s sorodniki, ki jih ni malo, potem s prijatelji, ki jih tudi ni malo, potem z znanci, tudi teh ni malo, pa še novinarji — ta firbec salamenski.

Dostikrat smo se srečali pri matici, pa na prireditvah za izseljence in potem v vrtu hotela Turist, ko sem ga prosila za razgovor. Vselej ljubezniv, vljuden, svetovljanski, vselej pripravljen za razgovor, pa čeprav je še tako malo utegnil.

Zdaj je pred menoj polna beležnica. Kratki skromni zapiski o nekem bogatem življenju. Tu so še tudi članki novinarjev Dela in Ljubljanskega dnevnika, ki so o tem že pisali.

*V tej stari cerkvi
je Tonček prvič zapel poslušalcem*

Tonček Šubelj in njegova mati

Kaj naj napišem? Kje naj začnem? Kar tako počez bom posegla v grozd bogatih spominov in utrgala nekaj jagod.

Najprej — zgodba o materi. Tam v Rodici pri Domžalah je živela in je imela deset otrok. Kuhala jim je močnik, pa žgance in druge takšne preproste domače jedi. Šivala in krpala jim je krilca in hlačke. Imela je kopico brig in skrbi, vse pa ji je lajšalo in slajšalo veselje do petja. In Tonček, ki je izmed desetorice najdelj nosil krilce in imel čisto mamino srce, jo je rad poslušal. Najbolj všeč mu je bila tista pesem, ki jo je mati mrmraje pela še takrat, ko je z burklami prekladala lonce v kmečki peči ali vsajala kruh: Kje je moj mili dom, mili dom, mili dom... Kakor zvonček mu ta napev pozvanja v srcu skozi vse življenje.

V sedmem letu je mali Tonček stopil na svojo posebno življenjsko pot. Nehote in po naključju. Prvi korak je bil storjen na koru starinske cerkvice v Grobljah, kjer je mati pela v zboru in nekaj časa kot najboljša pevka pevski zbor tudi vodila. Zgodilo se je, da so pevci štrajkali, ker niso hoteli peti zastonj. Pa je rekla mati: Tonček, kaj ko bi midva poskusila? Pa sta poskusila in kar šlo je. V nedeljo sta pri maši pela v duetu — sedemletni Tonček sopran, mati alt. Ljudje so se ozirali na kor in ugibali, čigav je tisti drobnji čisti glasek, ki kakor zvonček milo cinglja. Niso uganili. Šele pozneje se je vse razkrilo in Tonček je moral z materjo še večkrat peti na koro.

Zrasel je in postal fant. Starejši Rodičani pravijo, da je bil fant in pol. Rada so dekleta pogledovala za njim in tudi on jim je vračal poglede in se rad hudomušno pošalil, povasoval. Nastopal je na prireditvah, pel, recitiral z občutkom. Pojdi v Ljubljano, v dramo so mu svetovali. Pa je poskusil. Recitacija Rabeljsko jezero mu je odprla vrata ljubljanske Drame. Režiser Hinko Nučič je bil navdušen: To je talent! Na svoj rojstni dan 26. aprila 1919 je prvič nastopil v manjši vlogi drame Moč teme. Potem je nastopal, se zraven

učil dramske igre in solopetja. Starejša sestra Johana, ki je bila že nekaj let v Ameriki, mu je omogočila l. 1922 enoletni študij v Hofschule für Musik v Berlinu. Po vrnitvi je dva meseca gostoval s skladateljem Marijem Kogojem, ki ga je spremljal kot pianist, med primorskimi Slovenci v Tolminu, Sv. Luciji in drugih krajih, ki so bili takrat pod Italijo. Nato vrnitev v Jugoslavijo in uspešna avdicija v ljubljanski Operi. Prvo vlogo je zapel v našem Gorenjskem slavčku in požel topel aplavz.

Slovensko gledališče je bilo takrat pastorek umetnosti. Ni moglo nuditi svojim članom želenega razvoja. V mladem baritonistu Šublju pa je vrelo in prekipevalo. Od tod njegova želja po Ameriki, ki se mu je izpolnila po štirih letih.

Amerika je velika postaja Šubljevega življenja. Drug drugemu sta dala sebe. Tukaj mislim predvsem na slovensko Ameriko. Na naše ljudi raztresene vsepovsod, ki so pomagali graditi današnjo Ameriko in so bili tako željni domače besede in pesmi. Šubelj jo je prinesel. Prvi koncert v New Yorku pred razprodano dvorano je bil prvi triumf. Sledila so brezštevilna srečanja z ameriškimi Slovenci, nastopi, aplavzi, stiski rok, solze. Tone je postal Tonček, »naš Tonček«. V Chicagu se je pri organizaciji koncerta nekaj zataknilo. Da bi si zagotovil uspeh, je v zadnjem trenutku dodal svojo najljubšo pesem, ki ga je spremljala skozi vse življenje, ki je bila tako topla, da je morala vsakogar ogreti, o čemer je bil prepričan, tisto materino: Kje je moj mili dom...

Na žalost pa si je zapomnil le prvi verz. Nič ni pomišljal. Ostalo je sam dopolnil in zapel. Pesem je vžgala, še mnogo bolj kakor je pričakoval. Dvorana je ploskala, vzklikala, vzklikala. Pozneje je pesem posnel na ploščo, ki so jo zelo iskali.

To so sami Šublji — sorodniki, ki so se letos zbrali in zaželeli dobrodošlico svojemu znamenitemu sorodniku iz Amerike

Da izdamo skrivnost: g. Šubelj ni le umetnik in dirigent na koncertnem odru, temveč je spreten tudi na področju naše kulinarčne umetnosti. To so nam potrdile tudi rojakinje, ki so priznane kuharice. G. Šubelj je že precejkrat uspešno »dirigiral« pri pripravah dobrot na piknikih. Njegova specialiteta: perutninski paprikaš in sirovi cmoki

Kje je vse nastopal in pel?

Od New Yorka do San Francisca ga je vodila pot. V dvajsetih mesecih je imel 86 koncertov. V letu 1929—30 spet kratek skok v Evropo. Gostovanje v Italiji, Nemčiji in nato koncert v Ljubljani v Filharmoniji. Pa spet slovo in pot preko morja...

V času hude gospodarske krize se je bilo treba prilagoditi. Naštudiral je nov program pod svojevrstnim naslovom: Za otroke od osmega do osemdesetega leta. Širok program. Da bi bili nastopi privlačnejši, je pianistka nastopala v slovenski narodni noši, niti marele ni manjkalo. Njeno ime Ruth Hall je prekrstil v našo Ljubljano. Med obiskovalci koncertov so bili mnogi ugledni Američani, med temi tudi gospa Rooseweltova. Ameriška milijonarka, sestra J. P. Morgana, ki je bila nekaj prej na počitnicah v Sloveniji, je na Bledu slišala pesem Megla iz jezera. Povabila je Šublja na party, da bi zapel to pesem. Ta nastop mu je odprl vrata do številnih novih. Nato je sledila avdicija in nastavitev v Metropolitan operi, kjer je 14 let pel v zboru.

Nekaj časa je bil potem menažer ekskluzivnega baleta International, zatem pa je v Washingtonu odprl operno šolo. Toda tam je bilo premalo Slovencev, zato se je vrnil v Cleveland, v svojo šolo v Washingtonu pa se je vozil z letalom trikrat tedensko.

Leta 1949 se je za stalno naselil v Clevelandu in prevzel vodstvo Glasbene matice. Prva leta je poučeval člane samo poleti, pozimi ga je nadomestil pesnik Ivan Zorman. Slovenski pevski zbori v Clevelandu so se s Šubljevim prihodom čisto

prerodili. Sredi ameriških tal je mogočno zadonela slovenska pesem.

Do letošnjega leta, ko je odšel v pokoj, je Anton Šubelj vodil osem pevskih zborov v naši ameriški Ljubljani. Zdaj si je obdržal še štiri: Glasbeno matico, Mladinski pevski zbor št. 2, pevski zbor Triglav in srbski pevski zbor Njegos.

Kaj vse je bil in še je? Direktor, pevovodja, skladatelj, glasbeni pedagog, menažer, operni pevec in kaj še vse. Vse to pa bi lahko strnili v eno samo drobnó besedo, ki pa bi največ povedala: bil je in je še duša naše pevske kulture v ZDA.

Letos je bil po 34 letih med nami. Mnoge kraje je obiskal in videl njihovo novo današnjo podobo. Videl je cerkvico v Grobljah, kjer se je nekoč čisto po naključju odločila njegova pot in bil je v svojem rojstnem domu v Rodici, ki pa ima danes široka okna in že zdavnaj v njem ni več tiste stare kmečke peči, v kateri je mati z burklami prekladala lonce in poltiho prepevala: Kje je moj mili dom...

Med srečanji v starem kraju je bil posebno vesel fantov Slovenskega okteta, ki so lani na gostovanju v Ameriki navdušili naše rojake.

Tone Šubelj se je poslovil. Videli smo, da je težko odhajal. Toda srce ga je klicalo nazaj čez morje.

Prvi november je bil spet praznik naše naselbine v Clevelandu. Velika dvorana Slovenskega narodnega doma na St. Clairju je bila polna do zadnjega kotička in Anton Šubelj je ves v zanosu dvignil taktirko...

La Traviata...

Iz Argentine na obisk k materi

Med letošnjimi obiskovalci smo spoznali in pozdravili tudi uglednega društvenega delavca iz Argentine rojaka Antona Govednika, predsednika Slovenskega kulturnega društva Edinost iz Cordobe. Po dolgih 37 letih ga je srce poklicalo v domači kraj. Njegova stara mamica tam v Sodjem vrhu v Beli krajini je namreč letos 15. avgusta slavila svoj 80. rojstni dan. Dolga je pot iz Argentine. Rojak Govednik se je vkrcal na ladjo 25. julija pa ni došel v Slovenijo do materinega slavja. Seveda je mamico zelo skrbelo. Slavje so preložili. No, čez nekaj dni je le objela svojega tako dolgo odsotnega sina, ki je — vsaj njej se je tako zdelo — kar zrasel v tem dolgem času. Pa so praznovali namesto 15. avgusta pol meseca kasneje. Aj, je bilo veselo tisti dan pri Govednikovih na Sodjem vrhu. Vsi domači so se zbrali pa toliko, toliko so si imeli povedati. In potem je mamica seveda tudi zaplesala s svojim Toneom...

Spet je odmeval smeh od sten, ki so čule in videle že toliko vzdihov in solza. Saj je imela Govednikova mati deset otrok, pa žive samo še trije. Štirje fantje so ji padli v partizanih in oče je leta 1944 od žalosti umrl.

Rojak Anton Govednik nas je obiskal tudi pri izseljenski matici in nam povedal marsikaj zanimivega o njihovem društvu. V Cordobi živi okrog

Pevski zbor Glasbene matice v Clevelandu z dirigentom Antonom Šubljem in pianistko Valentino Fillinger

Člani društva »Edinost«
v Cordobi
na poslovnem asadu
ob odhodu rojaka
Antona Govednika
v Slovenijo

Častno omizje na poslovnem asadu: od leve: tajnik »Edinosti« Stanko Lukač, jugoslovanski konzul Ivan Mrša, rojak Govednik s soprogo in g. Rogelio Mansilla

na obisk v domače kraje. Prav ganljivo pismeno čestitko pa je poslal Govednikovi materi po njenem sinu Argentinec g. Rogelio C. Mansilla, nekdanji Govednikov delodajalec. V čestitki pravi med drugim: »Predstavljam si, kako boste ganjeni, ko boste po tolikih letih spet videli svojega otroka in se bodo njegove ustnice dotaknile gub na vašem čelu, ko vas bo končno spet poljubil sin, ki je pred 36 leti odpotoval v Ameriko, da si poišče nova obzorja. Ker čutim z vami toplo in nežno ganotje, vam pošiljam te vrstice, ki so več kot pozdrav. So glas iz dežele Argentinecev dobri in požrtvovalni materi, ki je znala trpeti in molčati v svoji skrbi za otroka, ki je bil daleč od nje...«

Rojak Govednik je obiskal številne industrijske objekte v Sloveniji. Med drugimi si je ogledal Litostroj v Ljubljani ter jeseniško železarno.

Naša naročnica rojakinja Marica Strah pred svojim domom v Kingswoodu, Avstralija

150 slovenskih družin. Pri Slovenskem kulturnem društvu Edinost, ki ima zdaj 120 članov, je sodeloval od vsega začetka. Najprej je bil 8 let blagajnik, nato dve leti glavni tajnik, zdaj pa je že četrto leto predsednik. Društvo Edinost deluje že 40 let, ima obsežno lastno zemljišče, na katerem so člani s prostovoljnim delom zgradili društvene prostore. Imajo tudi dvorano za prireditve.

Ob odhodu rojaka Govednika v domovino, je društvo 12. julija v svojih prostorih priredilo poslovilno kosilo, ki se ga je udeležilo mnogo rojakov in prijateljev. Med udeleženci je bil tudi jugoslovanski konzul Ivan Mrša. Izrekli so mnogo zdravic in želja, da bi rojak Govednik sporočil pozdrave njihovim dragim z obljubo, da pridejo

Nov pokojninski sistem bo bolj pravično odmerjal pokojnino

MARIJA NAMORS

V začetku prihodnjega leta bo v naši državi uveljavljen nov pokojninski sistem. O tem, kakšna naj bodo osnovna načela v pokojninskem zavarovanju, so naši ljudje v okviru družbenih in političnih organizacij izredno veliko razpravljali, prav tako pa so tudi naši republiški organi, predvsem skupščina, republiški sekretariat za delo, sindikati in zavod za socialno zavarovanje dali svoje predloge in mnenja, vse z namenom da bi pokojninski sistem čimbolj prilagodili gospodarskemu in družbenemu razvoju. Sedaj je v izdelavi končni tekst osnutka, o katerem bomo razpravljali to jesen, nakar bo predlog zakona predložen zvezni skupščini.

Tako je bilo po razpravah spomladi in poleti sedaj osvojeno osnovno načelo, da se bodo pri nas tudi pokojnine ravnale po istem principu kot nagrajevanje v proizvodnji. Za izračun pokojnin namreč ne bo določenih nikakih razredov za posamezne kategorije zavarovancev, pač pa se bo pokojnina slehernemu upokojencu izračunala na osnovi njegovih osebnih mesečnih dohodkov. Torej, čim višje osebne dohodke je zavarovavec dosegel s svojo produktivnostjo in kvalifikacijo na delovnem mestu, tem višja bo tudi njegova pokojnina.

V novem sistemu pa bo prav tako važno še eno načelo: zvezni zakon bo le temeljni zakon, kar pomeni, da bo enotno urejen za vso državo le pokojninski sistem, v republiških pokojninskih zakonih pa bo mogoče upoštevati vse specifičnosti in razlike posameznih republik. Te širše kompetence, ki jih bodo poslej imele republike, bodo prišle še zlasti do izraza pri valorizaciji pokojnin, to je pri rednem usklajanju pokojnin z življenjskimi stroški. Doslej je bila hiba vseh pokojninskih zakonov, da tega usklajevanja niso upoštevali. Zato se je dogajalo, da so osebni dohodki zaposlenih bili stalno večji, spreminjale so se tudi cene na tržišču — pokojnine pa so ostajale v glavnem neizpremenjene. Položaj upoko-

jencev smo lahko izboljševali samo z raznimi dodatki, vendar je bila to le začasna in le delna rešitev.

Valorizacija bo te težave odpravila. Važno pri usklajanju pokojnin pa je to, da bodo republike lahko preračunavale valorizacijski faktor različno, glede na to kakšen je dejanski porast stroškov. S tem se bomo izognili, da bi enoten faktor prizadejal tiste upokojence, ki živijo v republikah, kjer so osebni dohodki in življenjski stroški nekaj višji kot v drugih.

Z novim zakonom pa bodo popravljene tudi tiste krivice, ki so se sedaj dogajale upokojencem zato, ker ni bilo avtomatične valorizacije ter so pokojnine nekaj izgubile na vrednosti, nekaj pa so se razlikovale zato, ker so bili ljudje v različnih obdobjih upokojeni po različnih tedaj veljavnih pokojninskih predpisih. Zatorej bo izvedena prevedba vseh starih pokojnin in ta zajema vse kategorije upokojencev, ki so bili upokojeni do konca 1961. leta. V prvih težah je bilo zamišljeno, da naj bi pri tej prevedbi imeli za vse upokojence enoten valorizacijski faktor. Toda tudi glede tega je Slovenija dala drug predlog, ki je bil sedaj v načelu že osvojen. Višji, ugodnejši faktor naj bi po naših predlogih veljal za srednje in še višji za najnižje pokojnine.

Prav zaradi teh določil o usklajevanju pokojnin z življenjskimi stroški in o prevedbi starih pokojnin pričakujejo naši upokojenci nov zakon z veliko nestrpnostjo. Za nov pokojninski sistem pa se zelo zanimajo seveda tudi aktivni zavarovanci, saj bo nekaj bistvenih sprememb tudi v določilih o pogojih za upokojitev.

Doslej je veljala glavna kritika temu, da so pokojnine pri nas prenizke. Delno je bilo to tudi zato, ker je bila določena razmeroma kratka delovna doba za dosego pokojninskih pravic. Za moške je veljalo 35, za ženske pa 30 let delovne dobe. Marsikdo pa si je že doslej želel, da bi delal dalj časa in imel zato kasneje višjo pokojnino. Prav to pa bo poslej ljudem omogočil novi zakon, ki določa za moške 40 in za ženske 35 let delovne dobe, hkrati s tem pa tudi višji odstotek za določitev pokojnine. Za vse tiste, ki bi pa šli raje prej v pokoj, bo mogoče tudi to, le da bo njihova pokojnina nekaj nižja kot od onih, ki bodo imeli polno delovno dobo.

Če po teh glavnih obrisih primerjamo prvotni tekst osnutka in sedanjega, ki je v končni izdelavi, lahko rečemo, da so prispevki državljanov k razpravi ter odločna stališča sindikatov in naših republiških organov v marsičem pomogla, da lahko pričakujemo z optimizmom novo urejanje pokojninskih dajatev. Sistem v pokojninskem zavarovanju bo prilagojen odnosom, ki veljajo na področju gospodarstva in v družbenem razvoju, v tem pa so zapopadene tiste želje upokojencev, ki jih sedanji bolj zastareli pokojninski predpisi niso v polni meri upoštevali.

Iz novega zakona o jugoslovanskem državljanstvu

O novem zakonu o jugoslovanskem državljanstvu, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina na seji Zveznega zbora dne 15. septembra leta in bo uveljavljen s 1. januarjem prihodnjega leta, smo že v prejšnji številki objavili nekatere najznačilnejše podrobnosti, ki so v zvezi z našimi izseljenci in njihovimi družinami. Ker je za novi zakon o jugoslovanskem državljanstvu med našimi ljudmi onstran meja veliko zanimanja in smo v zvezi s tem zadnji čas prejeli že številna pisma z raznimi vprašanji, bomo na tem mestu razčelnili še nekatere podrobnosti.

Po členu 4. novega zakona pridobi jugoslovansko državljanstvo otrok: če sta ob njegovem rojstvu oče in mati jugoslovanska državljana, če je ob otrokovem rojstvu eden od staršev jugoslovanski državljan, otrok pa je rojen v Jugoslaviji, kakor tudi v primeru, če je ob otrokovem rojstvu eden od staršev jugoslovanski državljan, drugi pa brez državljanstva, otrok pa je rojen v tujini.

Člen 5. določa: Otrok, ki je bil rojen v tujini, pa je bil ob njegovem rojstvu eden izmed staršev jugoslovanski državljan, pridobi po rodu jugoslovansko državljanstvo, če je do dopolnjenega 18. leta priglašen za vpis kot jugoslovanski državljan pri pristojnem jugoslovanskem organu v državi ali v tujini ali če se za stalno naseli v Jugoslaviji.

V tujini rojen otrok, katerega oče ali mati imata ob njegovem rojstvu jugoslovansko državljanstvo, pridobi jugoslovansko državljanstvo tudi v primeru, če ne izpolnjuje kakšnega pogoja iz gornjega odstavka tega člena, če bi sicer ostal brez državljanstva.

Otrok, ki pridobi po prvem ali drugem odstavku tega člena jugoslovansko državljanstvo, velja od rojstva za jugoslovanskega državljana.

Člen 8. določa za izseljence jugoslovanskega porekla in njihove družine posebne olajšave. Jugoslovansko državljanstvo si lahko pridobe tudi, če ne izpolnjujejo pogojev, ki se zahtevajo za vse druge, imeti morajo le odpust iz dotedanjega državljanstva oziroma zagotovilo, da istega dobe, če bodo sprejeti v jugoslovansko državljanstvo ter da so do časa, ko so vložili svoje zahteve za sprejem v jugoslovansko državljanstvo, prebivali neprekinjeno vsaj tri leta v Jugoslaviji. Tudi za družinske člane tistih jugoslovanskih državljanov, ki so v času, ko je bil novi zakon uveljavljen, imeli jugoslovansko državljanstvo, vsebuje isti člen 8. olajšave za sprejem v jugoslovansko državljanstvo oziroma izjeme v primerjavi s pogoji, ki jih morajo izpolniti druge osebe. Tako zakonec ne glede ali je to mož ali žena, ki je sicer po poreklu tujec, pa je stopil v zakon z jugoslovanskim državljanom, lahko na željo pridobi jugoslovansko državljanstvo z naturalizacijo pod istimi olajšavami, ki smo jih zgoraj navedli. Zanje tudi ne velja pogoj dopolnjenih 18 let, kar je sicer nor-

malen pogoj za druge osebe, ki si žele pridobiti jugoslovansko državljanstvo.

Jugoslovanski državljan lahko prav tako prosi za jugoslovansko državljanstvo z naturalizacijo za mladoletnega posvojenca, čeprav niso izpolnjeni pogoji iz člena 7. tega zakona, ki zahteva, da je prosilec dopolnil 18 let, da ima odpust iz dotedanjega državljanstva oziroma zagotovilo, da ga bo dobil in da je do vložitve prošnje brez presledka tri leta živel v Jugoslaviji. Pogoj pa je, če je posvojenec star nad 14 let, da sam da svojo privolitev.

Tudi člen 9. govori o raznih olajšavah za pridobivanje jugoslovanskega državljanstva za družinske člane naših izseljencev. Ta člen jasno naglašča, da tujci, katerih sprejem v jugoslovansko državljanstvo bi bil v interesu Jugoslavije, istega lahko pridobe z naturalizacijo pod pogojem, če je prosilec star 10 let in če zaprosi za sprejem v jugoslovansko državljanstvo.

Ob koncu moramo naglasiti, da vse ugodnosti, ki jih za sprejem v jugoslovansko državljanstvo nudi novi zakon našim izseljencem in njihovim družinskim članom, veljajo tudi za jugoslovanske izseljence povratnike in njihove družinske člane, ki so se z njimi vrnili in imajo stalno prebivališče v Jugoslaviji.

*Naš
naročnik
Frank
Gaber
iz Detroita
z vnukoma*

Naše tovarne za tujino

Our Factories on Foreign Markets

The Maribor factory »Metalna« signed a contract to supply complete hydromechanical equipment for two Ethiopian power plants in the total value of \$ 600.000. The equipment which has to be supplied by the year 1967, will be installed by fitters from Metalna. The power plants Awash and Awash III, with the power of 52.000 kw each, are parts of the hydroenergetic system on the Awash river, 120 km from Addis Abbaba. The first power plant on this river is already erected. For the two new ones, Metalna will supply sluices, traveling cranes, pipes and various other items. This order is however not the first one received from Ethiopia by Metalna from Maribor. The factory has already filled an order for such equipment for the power plants Tis Abai and Adela. Awash III will be the fourth Ethiopian power plant equipped by Yugoslav enterprises.

Metalna from Maribor has so far taken part in the erection of ten power plants and irrigation systems abroad, i. e. in Pakistan, India, Ethiopia, Syria, Togo, and Ceylon. Next year it is going to supply sluices for irrigation objects Washawng and Mondaing in Burma.

The work on the new cement works in Rabak, Sudan, has already started. The cement works, whose yearly output will amount to 100.000 tons of cement, will be built and equipped by Yugoslav enterprises, in spite of keen competition of

some Dutch and West Germany firms. The chief suppliers are the Yugoslav enterprises Djuro Djaković, Rade Končar, and Litostroj. Yugoslav engineers will be in charge of the entire building process, and Yugoslav engineers, technicians and other experts will supervise the work in the factory during the first year. At the same time Sudanese technicians will be trained in Yugoslavia. The cement works in Rabak is the third of this kind to be built and entirely equipped by Yugoslav enterprises. Litostroj has already transported its part of equipment, first by railroad to Rijeka where it was loaded on the ship for Sudan.

Mariborska tovarna Metalna je podpisala pogodbo o dobavi kompletne hidromehanične opreme za dve etiopski elektrarni v skupni vrednosti 600.000 dolarjev. Dobavljeno opremo, ki mora biti gotova do leta 1967 bodo vgradili monterji Metalne. Hidrocentrali Awash II in Awash III, vsaka z močjo 52.000 kilovatov, sta del hidroenergetskega sistema na reki Awash 120 km od Addis Abebe. Prvo elektrarno na tej reki so že zgradili. Za novi elektrarni bo Metalna iz Maribora dobavila zapornice, žerjave, cevovode in raznovrstno drugo opremo. To veliko naročilo za Etiopijo v mariborski tovarni ni prvo. Metalna je že izdelala in dobavila enako opremo za hidrocentrali Tis Abai in Adola. Awash III bo torej že četrta etiopska elektrarna, ki jo bodo opremila jugoslovanska podjetja.

Mariborska tovarna Metalna je doslej sodelovala pri izgradnji desetih elektrarn in namakalnih sistemov v tujih deželah, in sicer v Pakistanu, Indiji, Etiopiji, Siriji, Togu in Ceylonu. Prihodnje leto bo dobavila zapornice tudi za namakalne objekte Washawng in Mondaing v Burmi.

V Rabaku v Sudanu so začeli graditi veliko cementarno, ki bo letno proizvajala 100.000 ton cementa. Cementarno bodo zgradila in opremila jugoslovanska podjetja, ki so s svojimi ponudbami zmagala v hudi mednarodni konkurenci s holandskimi in zahodnonemškimi podjetji. Glavni dobavitelji opreme za novo cementarno v Rabaku so jugoslovanska podjetja Djuro Djaković, Rade Končar in Litostroj. Gradnjo in visoko gradnjo bodo vodili jugoslovanski inženirji. Ko bo cementarna začela obratovati, bo delo poldrugo leto pod nadzorstvom inženirjev, tehnikov in drugih strokovnjakov iz Jugoslavije. Poleg tega je predvideno tudi usposabljanje strokovnjakov iz Sudana v Jugoslaviji. Cementarna v Rabaku je že tretja cementarna v tujini, ki jo gradijo in v celoti opremljajo jugoslovanska podjetja. Litostroj je opremo za sudansko cementarno že izdelal in nedavno odposlal. Z ljubljanskega kolodvora jo je kompozicija 13 tovornih vagonov odpeljala v reško pristanišče, kjer so jo pretovorili na ladjo, ki jo je odpeljala v Sudan.

Spet novo v Novi Gorici: avtobusna postaja in zadaj stolpnica

V manj kot dvajsetih letih je na ledini in močvirju ob izlivu Save v Donavo zrasklo novo mesto, Novi Beograd

J. VETROVEC

Praznovali smo z žalostjo v srcu

Jugoslovanska metropola se je ves oktober pripravljala na slovesno praznovanje ob 20-letnici osvoboditve mesta. Ves Beograd je bil slavnostno okrašen, vsepovsod so vihrale zastave in spominjale Beograjčane na najtežje dni, na zadnje dni pred osvoboditvijo Beograda, ko so se partizani skupaj z rusko Rdečo armado borili za vsako hišo posebej.

Dvajset let je minilo od zadnjih borb, v dvajsetih letih se je glavno mesto Jugoslavije povsem spremenilo. Tam kjer so 20. oktobra 1944 divjali neustrašni boji, tam kjer so istega leta topotala konjska kopita in kjer so drdrali tramvaji, tam je danes glavna prometna žila Beograda. In daleč od Beograda stoji novo mesto, novi Beograd. Ob začetku gradnje tega novega mesta so se mnogi smejali. Dejali so, da ne bomo mogli na zamočvirjenem terenu postaviti palač, kakršne stoji danes. In vendar smo jih zgradili. Pred njimi se ustavljajo tisti, ki so trdili, da tod ne bo nikoli gorelo na tisoče in tisoče luči, da tu ne bodo poskakovali vodometi.

Kljub velikemu napredku metropole pa se je slavje ob 20-letnici osvoboditve glavnega mesta Jugoslavije začelo dan kasneje kot je bilo prvotno predvideno. Namesto veselih besed, se je slavje začelo z izrazi sožalja. Državni sekretar za narodno obrambo Ivan Gošnjak je dejal:

»V trenutku ko smo vsi prebivalci svobodljubnega Beograda in vsi delovni ljudje s ponosom in radostjo pričakovali 20-letnico osvoboditve Beograda, smo zvedeli za tragično vest...«

Dva dni pred začetkom slavja se je namreč prav na pragu Beograda, ki se je veselil srečanja z njimi, na Avali zrušilo sovjetsko letalo Il-18, ki je peljalo v Beograd rusko delegacijo, ki jo je vodil maršal sovjetske zveze, načelnik generalštaba sovjetske armade, Sergej Semjonovič Birjuzov. Člani delegacije, ugledni ruski gostje, so bili tisti, ki so se pred 20 leti prav na beograjskih ulicah borili za osvoboditev mesta. Zato je bila žalost ob tej nesreči še toliko večja, mesto se je iz mesta praznovanja, spremenilo v mesto žalovanja. Zastave so spustili na pol droga, ves hrup okoli proslavljanja je utihnil. Njihova imena nam bodo ostala v svetlem spominu. Z iskreno hvaležnostjo se bomo vedno spominjali njihovega deleža v skupnem boju za svobodo.

po domači deželi

Katastrofalne poplave v Hrvatski in Sloveniji

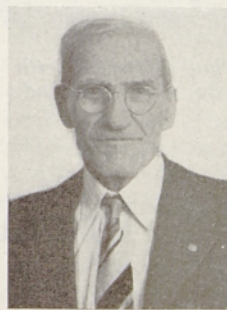
Dolgotrajno, skoraj 3 tedne trajajoče deževje, ki se je začelo že v prvih dneh oktobra in skoraj nepretrgano vleklo vse do zadnjih dni oktobra, je med 25. in 28. oktobrom povzročilo v celi Jugoslaviji, zlasti pa še v Hrvatski in Sloveniji katastrofalne poplave. Marsikje so reke tako močno narasle, da tega ne pomnijo niti najstarejši ljudje, tako da so letošnje poplave še hujše kot v letu 1933.

Že v nedeljo, 25. oktobra, so začele v Sloveniji prestopati bregove skoraj vse reke, zlasti Sava, Savinja, Krka, Kolpa, Drava, Meža, Voglajna in druge vode. Najhuje je bila prizadeta celjska kotlina, nič manj pa okolica Brežic, Kostanjevice, Pomurje, Bela Krajina, Koroška in še nekateri kraji. Še najmanj škode je bilo na Primorskem in Gorenjskem. V Celju je voda na ulicah segala do višine 1 m in tudi več, vdiral je v stanovanja, v tovarne, trgovine, pisarne itd. Med tovarnami sta bili najhuje prizadeti celjska Cinkarna in železarna v Ravnah, kjer je voda naredila za več sto milijonov škode. Kostanjevica je bila tri dni popolnoma odrezana od sveta, tako da so morali ljudi, pošto, živila in zdravila prevažati s čolni. Še hujša je škoda na poljih, saj je voda odplavila vse pridelke, ki jih kmetje še niso pospravili, uničila pa je tudi vse posevke. Tako je v Pomurju uničenih nad 70 % posevkov. Poškodovanih je veliko stanovanjskih poslopij, cest, mostov in drugih objektov, marsikje so zemeljski plazovi preprečili promet za več dni, med drugimi na Jezersko, v Bohinj, v okolici Celja, Jurkloštra, Konjic, pri Podsmreki, med Ravnami in Črno in še marsikje. Ljudje so v dramatični bitki s podivjanimi vodami, ki je trajala neprekinjeno tri dni in tri noči, — naj mimogrede omenimo, da je na primer Krka pri Kostanjevici narasla 3,80 m nad normalo, Sava pri Slav. Brodu pa celo 7 m nad normalo — reševali svoje najnujnejše imetje, živino iz hlevov, ki jih je že preplavila voda, orodje, stroje in material iz tovarn in podobno.

Najhuje od vseh mest pa je bil prizadet Zagreb, kjer se je Sava kot morje razlila po okolici in preplavila pol mesta. Poplavljenih je bilo 45 tisoč, povsem uničenih pa 10.000 stanovanj. V uničenih stanovanjih je živelo okrog 150.000 prebivalcev. Poplava je poškodovala tudi 23 šol in 121 podjetij ter terjala po prvih ugotovitvah tudi 17 smrtnih žrtev. Škoda je po prvih ocenah (to pišemo 30. oktobra) večja od 200 milijonov dolarjev, samo v Zagrebu jo cenijo nad 108 milijard dinarjev.

Iz vseh krajev Jugoslavije kakor tudi iz inozemstva je takoj začela prihajati prva pomoč ljudem, ki so v tej katastrofi rešili le golo življenje pa tudi krajem, kjer je škoda največja. Zagreb je obiskal tudi predsednik Tito in si ogledal poplavljeni področja. V štabu za obrambo se je razgovarjal s strokovnjaki za vodno gospodarstvo, ki so mu povedali, kaj je bilo že storjenega in kakšni ukrepi bi bili še potrebni, da bi bila odstranjena nevarnost poplavljanja Save med Zagrebom in Beogradom. Več sto milijard bi bilo potrebnih za melioracije celotnega ozemlja. S tem pa bi bila obdelovalna zemlja na Hrvatskem, v Srbiji in Bosni, ki je zdaj stalno ogrožena, zavarovana pred katastrofami, kakršna je prizadela Zagreb.

Po razgovoru v mestnem štabu za obrambo ter s predstavniki zagrebške skupščine je predsednik Tito dejal, da je vsekakor treba podvzeti takšne obrambne ukrepe, ki bi omogočili, da v prihodnosti ne bi prišlo do tako hudih nesreč.

Umril je
v domovini

V 89. letu starosti je po krajši bolezni umrl najstarejši povratnik iz Amerike, Jože Poznič. Vse skozi zvest naprednim idejam je bil zvest naročnik Rodne grude, Slovenskega izseljenskega koledarja, naročnik Prosvete in čez 50 let član SNP J.

Rodil se je 20. I. 1887. leta v Bistri ob Sotli. Izučil se je kovaške obrti in delal v rudniku Trbovlje, potem v Gradcu na Štajerskem, odkoder je 1912. leta odpotoval v Ameriko. Samo šest mesecev je delal v rudniku West Virginia, nakar se je preselil v Cleveland in se zaposlil pri New York Central in opravljal kovaška dela vsa leta do upokojitve.

Do povratka v domovino pred 10 leti sta z ženo stanovala v Clevelandu, Colinwood, 16001 Trafalger Rd. Pokojni Jože je bil član društva U Boj št. 55 SNP J. Zavarovalno polico tega društva je imel že od januarja 1922. leta, ameriško državljanstvo pa od julija 1948. leta. Kot 50-letni član SNP J je lansko leto od zastopnika SNP J osebno prejel običajno nagrado na svojem domu v Zg. Bitnju pri Kranju. Na vse to je bil zelo ponosen in je z veseljem razkazoval drugim povratnikom in upokojujencem v Kranju in okolici.

Skupno življenjsko pot sta si izbrala — naša Milena — blagajničarka Slovenske izseljenske matice in Alberto Gregorič, učitelj iz Buenos Airesa, ki je dve leti študiral v Ljubljani defektologijo. A. Gregorič je zelo družaben in tudi izvorsten pevec, kar je dokazal tudi ob svojcm nastopu na javni oddaji ljubljanskega radia, kjer je v oddaji Iščemo mlade talente dosegel častno drugo mesto. Mlademu paru, ki je medtem že prispel v Buenos Aires, želimo vso srečo!

V LJUBLJANI ZA BEŽIGRADOM bodo po izkušnjah zagrebškega podjetja Jugomont začeli prihodnje leto graditi stanovanjsko naselje s 500 stanovanji. Gre za montažni način trdne gradnje, ki so ga pri nas prvokrat uspešno preizkusili v Zagrebu.

LJUBLJANSKA TOVARNA KRUHA je že začela delovati v dveh izmenah. Poleg tovarne kruha in testenin, ki že obratujeta, bodo zgradili še silos za 12.000 ton žita ter mlin.

LJUBLJANSKI HOTEL UNION BODO POVEČALI, brž ko bodo za to odobrena potrebna finančna sredstva. Načrti so že odobreni in potrudili se bodo, da bo novi objekt že sprejel goste ob začetu svetovnega prvenstva v hokeju na ledu v Ljubljani.

LJUBLJANSKI TROLEJBUS JE ZAČEL VOZITI V ČRNUČE. S tem je omrežje cestnega prometa daljše za dva kilometra, cena vozni karti pa je ostala ista.

EKIPA VIBA FILMA IZ LJUBLJANE SNE-MA NA DOLENJSKEM VRSTO PRIZOROV ZA FILM »RIBIŠKE RAZGLEDNICE«. V filmu bodo prikazane lepote dolenjskih voda in naše ribje bogastvo.

Dolenjski trojčki Peter, Pavel in Anica veselo gledajo v svet

Rojstvo otroka prinese v družino radost in srečo, prinese pa tudi mnogo dela in skrbi. Če pa se rodijo trojčki, se trojni radosti pridruži trojno delo, trojna skrb in trojni stroški. Vse to je preizkusila Korenetova družina v Segonjah nad Škocjanom, ki so ji v letošnjem poletju kar trije otročki hkrati prijokali na svet.

Korenetovi domujejo v majhni, s slamo kriti hiši vrh hriba, z eno samo izbo, tesno in skromno, a čisto, da je veselje. Na taki domačiji je težko nuditi vso potrebno nego enemu samemu novorojenčku, zlasti še, ker morajo nositi vodo dobrih 10 minut daleč iz vasi; trije dojenčki pa so bili za Korenetovo družinico preveliko breme. Zato je Dolenjski list pozval svoje bralce, naj ji priskočijo na pomoč.

Kmalu so začeli prihajati prispevki mnogih darovalcev, domačih in tudi iz tujine. Med drugimi sta poslala tri dolarje in darilni paket rojaka iz Sodražice Jože in Francka Okorn iz Clevelanda, ki sta zraven napisala še lepo pismo. Dvakrat po pet dolarjev sta poslala Anton in Neža Debelak ter Jože in Angela Drobnič, vsi iz Clevelanda. Pet tisoč dinarjev pa je poslal rojak iz ribniške občine, Vinko A. Levstik, ki zdaj živi v Rimu. Nekatera naša podjetja so darovala trojčkom pakete z opremo za dojenčke, obrtno podjetje »Ela« iz Novega mesta pa je podarilo 40-litrski električni lonec za kuhanje perila.

Denarna nakazila so porabili za najnujnejšo opremo hiše in novorojenčkov. Predvsem bodo vstavili nova okna z dvojnimi stekli, kupili so emajliran štedilnik, za katerega je bilo treba zgraditi zidan dimnik, široko, posebej za trojčke prirejeno posteljo, na kateri bodo lahko spali vsaj do petega leta.

Trojčki Peter, Pavel in Anica se dobro razvijajo; njihova mama in stara mama sta jih pohvalili, da so pridni vendar imata kljub temu s previjanjem, pranjem, hranjenjem, polne roke dela od jutra do pozne noči. Oče Lojze Korene pa medtem hiti z delom na polju in s popraviljanjem hiše. Za pravilno nego otrok skrbita medicinski sestri iz Šentjerneja, za zdravje pa tamkajšnja zdravnica. Če je kaj nujnega, pridejo tudi zdravniki iz Novega mesta na pomoč.

Starši so hvaležni za vso pomoč in lepo jima je v zavesti, da je toliko dobrih ljudi pomagalo njunim otročičkom pri srečnem startu v življenje.

KMETIJSKA ZADRUGA V RIBNICI JE PRIREDILA VELIKO ŽIVINOREJSKO RAZSTAVO, ki je dobro uspela. Ocenjevalne komisije so podelile nagrade in diplome.

POLHARSKO NOČ NA GRMADI NA DOLENJSKEM so organizirali prvič po vojni in prikazali lov na polhe, ki je v teh krajih znan še iz starih časov. Prihodnje leto bodo organizirali polharsko noč kot svojevrsten športni lov v večjem obsegu, kar bo prav gotovo dvignilo zanimanje turistov za lepote krajev v ribniški občini.

NA DOLENJSKEM JE LETOS DOBRA VINSKA LETINA in dolenski vinogradniki napovedujejo za letos dovolj dobre kapljice.

TURISTI SO OBIRALI GROZDJE V VINOGRADU. V Krškem so letos začeli z novo obliko turizma: turisti lahko trgajo grozdje v vinogradu tamkajšnje kmetijske zadruge in tako sami doživijo trgatvev. Pravijo, da se je ta novost obnesla in da bodo prihodnje leto to prirejali še v večjem obsegu.

NOVO STANOVANJSKO NASELJE NA MESTNIH NJIVAH V NOVEM MESTU dobiva zaokroženo podobo: 4 dograjenim blokom se pridružujejo trije novi, ob njih pa bo zrastle še več stolpnice.

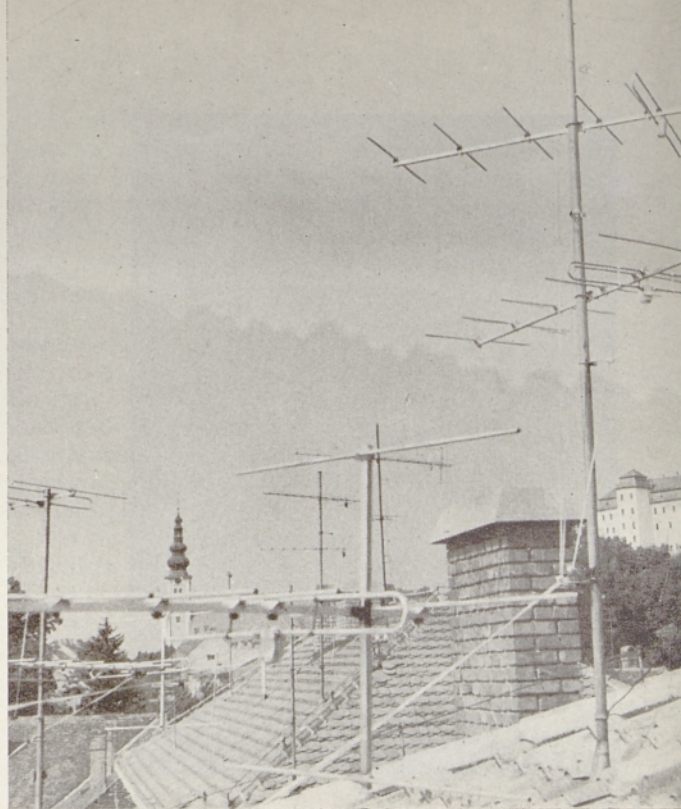
SEVNIŠKA OSNOVNA ŠOLA SE BO PRESELILA V LEPE, NOVE PROSTORE, ki so kot preko noči zrastle iz tal. Kolikšna pridobitev je ta nova šola za kraj, vedo najbolje domačini.

MIZARSKA PRODUKTIVNA ZADRUGA V SEVNICI je začela izdelovati okrasno drobnopohišstvo v baročnem stilu. Do konca leta bo izvozila na zahodnonemški, italijanski, belgijski, angleški in ameriški trg za 110.000 dolarjev stilnega pohišstva. Zaradi vedno večjega zanimanja za tovrstno pohišstvo bodo podjetje in stopoma razširili in za dopolnitev strokovnega kadra šolajo več študentov na srednjih in visokih šolah.

ŠKOFJA LOKA JE DOBILA NOVO OTROŠKO USTANOVNO, ki bo sprejela v varstvo 120 otrok. Ustanova je odprta od jutra do večera in

Naše klekljarice iz Kroppe

Foto: J. Vetrovec

Televizorji si krepko utirajo pot v naše domove. Posnetek je iz Lendave, mesta, ki ima največ televizorjev v naši deželi.

Foto: M. Busič

ima tri učilnice in veliko sobo, ki je obenem tudi jedilnica. Pred poslopljem bodo uredili še otroško igrišče.

V LESCAH BODO ZGRADILI VELIKO NOVO PEKARNO, ki bo pekla kruh za jeseniško in radovljiško občino. Računajo, da bo začela pekarna delovati prihodnje leto.

III. POMURSKI SEJEM V GORNJI RADGONI je imel letos izrazito turistično-potrošniško obeležje. Sejem si je ogledalo veliko številno obiskovalcev.

NA V. SEJMU GOSTINSKE OPREME V MARIBORU so bili obiskovalci deležni vsak dan drugih specialitet. Vsakih dva dni so se menjavale slovenska, bosenska, hrvaška, srbska in makedonska kuhinja.

VELENJSKA TOVARNA »GORENJE« je začela z izdelavo prvih domačih popolnoma avtomatiziranih pralnih strojev. Prve je razstavila na zagrebškem velesejmu, in do konca leta jih bo dala na trg že 5000.

TUDI NA TRAVI V KOČEVSKI OBČINI KONČUJEJO DELA NA NOVI ŠOLI. Šole bodo prebivalci vsestransko veseli, saj bodo v njej imeli klubski prostor, prhe za kopanje in predvsem prijeten dom za učečo se mladino.

MIRENSKI ŠIVALNI STROJI POTUJEJO V SVET. Letos so izvozili v Vzhodno Nemčijo 5000 šivalnih strojev, v teku pa so že pogajanja za izvoz v Švico, Avstrijo in na Irsko.

V PONOVIČAH SO ZAČELI ODKOPAVATI CINKOVO RUDO. Vsa pripravljala dela so končana in te dni so že začeli z odkopavanjem cinkovih žil, ki dosegajo na nekaterih mestih debelino do 50 cm.

OB PROSLAVI 20-LETNICE GORNJE SAVINJSKE DOLINE so pri Brinkovaču v Gornjem gradu odkrili spomenik z grobnico 149 borcem.

ODOBRENE SO BILE VIŠJE ODKUPNE CENE ZA HMELJ, tako da so hmeljarji prejeli letos skupno 94 milijonov več dohodkov.

V ŠEMPETRU BODO ZAČELI LETOS GRADITI BOLNIŠNICO. Denarna sredstva so že zagotovljena. Z gradnjo te bolnišnice bo rešen velik problem pomanjkanja bolniških postelj v tem delu Primorske.

IZVOZNO-UVOZNO PODJETJE »JADRAN« SEŽANA gradi ob svojem industrijskem tiru novo skladišče s koristno površino 1200 m². Dela bodo končana do zime.

V AJDOVŠČINI GRADIJO 72 STANOVANJ, ki bodo lahko sprejela 254 prebivalcev. V začetku in na koncu objekta bosta dva trgovska lokala, v sredini pa otroški vrtec z igriščem.

UPOKOJENCI V PIRANU IMAJO LEP DOM. V njem posluje uprava, okrepčevalnica za članstvo, razen tega je v njem več sob za goste. Posebna odlika tega doma je lepo urejen vrt ob morju. Za zimo pa nameravajo urediti še čitalnico.

NA LIVKU PRI KOBARIDU so odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašizma. Ob odkritju spomenika je sodeloval tudi pevski zbor iz Kobarida.

OBMEJNI PROMET NA TRŽAŠKEM PODROČJU je meseca avgusta dosegel nov rekord: Skupno je prekoračilo mejo skoro dva milijona potnikov.

ŠTEVILO TELEVIZORJEV V NAŠI REPUBLIKI NARAŠČA. Medtem ko ima vsak 4. Slovenec radio, pride na 54 prebivalcev po en televizor.

V NOVEM SADU JE BIL PRVI JUGOSLOVANSKI SEJEM LOVA IN RIBOLOVA. Njegova naloga je bila predvsem v tem, da prikaže naši javnosti in tujim obiskovalcem veliko in raznoliko lovno in ribolovno bogastvo Jugoslavije.

SOPROGA PREDSEDNIKA MEHIKE LOPEZA MATEOSA je bila odlikovana z redom jugoslovanske zastave z lentjo za njene izredne zasluge in za pripadnost krepitvi prijateljstva in sodelovanja med Mehiko in Jugoslavijo.

REDEK PRIMER PRESADITVE KOSTNEGA MOZGA. Devetletni Marti Miković iz Subotice so na hematološki kliniki vojnomedicinske akademije v Beogradu presadili kostni mozeg. Operacija je uspela in mala Marta, ki se ji je sušil kostni mozeg, bo kmalu ozdravela.

KOZMONAVT NIKOLA JEV JE PRIŠEL NA OBISK V JUGOSLAVIJO. Obiskal je več znanstvenih in kulturnih institucij ter društev in nekatera turistična mesta.

PODPREDSIEDNIK REPUBLIKE ALEKSANDER RANKOVIĆ JE IZROČIL REDNEMU PROMETU TRANZITNO CENTRALO V BEOGRADU, preko katere je mogoče v največ 20 sekundah dobiti avtomatsko telefonsko zvežjo z Zagrebom.

KMETIJSKO ŽIVILSKI KOMBINAT KRANJ ureja prostore za 10.000 bekonov. Pripravljene pa so že prostori za 1200 krav mlekaric; povečali bodo mlekarino in zemljišča.

Spodnja postaja nove žičnice na planino Vogel nad Bohinjem, ki je imela vse poletje velik obisk

Foto: Igor Bervar

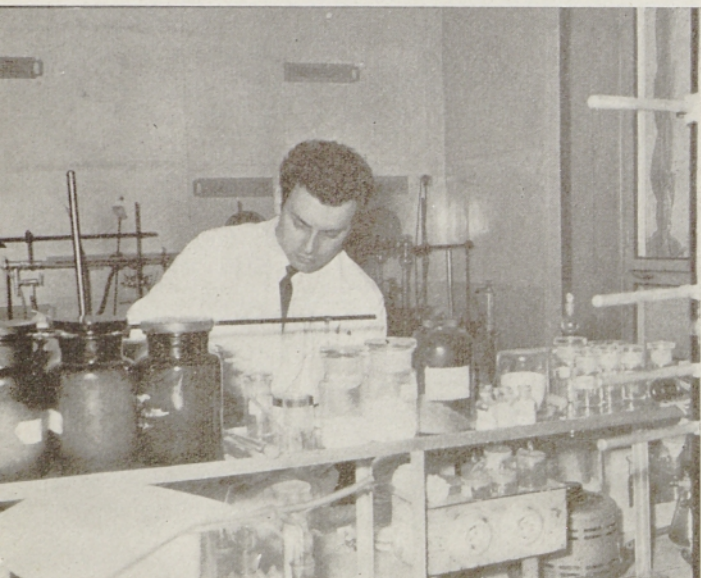

Kot gimnazijec sem se odločil za letalca, potem pa sem se premislil, je dejal dr. ing. Marko Vakselj

Quite a few of the large buildings erected in the southern district of Ljubljana represent our new science institutes. The most important among them, the atomic institute »Jozef Stefan«, attends to the science our prewar generation hardly heard of in the course of their studies.

The atomic science is young and so are our scientists engaged in its research. Yet many of them are already well-known abroad, in various

Mladi znanstvenik dr. ing. Drago Kolar je sodeloval že na mnogih mednarodnih kongresih

Mladi znanstveniki za mlado vedo

Young Scientists for Young Science

JANA MILCINSKI

places where they specialized, worked, and achieved success.

Dr. ing. Drago Kolar, who specialized in the Argonne National Laboratory, Illinois, U.S.A., reported on his research work at the Congress of Pure and Applied Chemistry in London. Dr. Marjan Senegačnik specialized in the Atomic Center »Saclay« in France, and took his doctorate at the Sorbonne in Paris. Dr. ing. Marko Vakselj was granted a fellowship of the International Agency for Atomic Energy and devoted his research work to the problems of atomic nucleus in England. He lectured at the universities in Oxford, Liverpool, Manchester, and Gent, at various congresses at home and abroad, and several dissertations published in international reviews. Dr. ing. Marko Furlan took part in international biochemical congresses in Harrogate, Leningrad, and Milan, and was granted one-year specialization in London by the I.A.E.A. A group of our young scientists succeeded in composing fluorine with noble gas. The detailed report on this success was published in the technical book »Noble Gas Compounds« in which foreign scientists ranked the Yugoslav contribution to chemistry of noble gases among the best in Europe.

All of the research work, done laboriously and devotedly day by day, year by year, has in the long run but one goal: to serve and help mankind, ease off man's life, and solve the secrets of diseases whose origin and cure have not yet been discovered.

V južnem delu Ljubljane, kjer je še pred nedavnim rasla trava in so sredi vrčičkov samevale predmestne hišice, je v zadnjih letih zrastle več mogočnih stavb: to so naši znanstveni inštituti, med njimi tudi inštitut Jožefa Stefana, ki mu velja naš obisk in naše posebno spoštovanje. V njem domuje znanost, o kateri se nam, ki smo se šolali pred vojno, komaj nekaj malega sanja. Takrat so nas učili: atom je najmanjši delec materije, ki se ne da več deliti...

Atomska veda je mlada in mladi so tudi znanstveniki, ki jo raziskujejo. Kakšni so? Kakšne uspehe dosegajo pri nas?

Vse premalo vemo o njih, o njihovem pomembnem delu, o uspehih, ki so jih priznali tudi v tujini. Če jih sprašuješ o tem, ne povedo nič posebnega. — Saj to je delo kot vsako drugo, — pravijo — kaj bi pisali o tem! — Ako se nekoliko razgovorijo, nanizajo pred nas toliko zanimivih strokovnih podatkov, da jim komaj sledimo in le strmimo in se čudimo, kaj vse so dosegli.

Na zunaj so to povsem vsadanji mladi ljudje, imajo družine, otroke in nekateri od njih celo svoja drobna, vsakdanja veselja: eden rad poje, drugi se smuča... Vsi po vrsti pa so svojemu znanstvenemu delu predani z dušo in telesom, od jutra do noči.

Žal vam jih ne moremo predstaviti vseh, preveč jih je in nismo se jih upali motiti pri njihovem delu. Nekateri izmed njih pa so z ljubeznivim razumevanjem ustregli naši radovednosti in upamo, da nam je uspelo iz njihovih pomembnih strokovnih izjav izluščiti najvažnejše in tudi laiku razumljive podatke.

Sedanji načelnik kemijskega oddelka dipl. chem. Jože Slivnik, rojen v Radovljici in star komaj 34 let, nam je povedal:

»Ko sem po končanem študiju na univerzi prišel leta 1953 na Stefanov inštitut, sem začel delati na področju fluorokemije. Tedaj še ni bila možna specializacija v inozemstvu, kajti vse takratne raziskave z elementarnim fluorom so bile usmerjene predvsem v vojaške namene. Vse naše delo je bilo takrat v razvoju in vse, kar smo ustvarili, smo morali izdelati sami, le na podlagi skopih podatkov iz raznih virov tuje literature.

Sestavil sem skupino mladih znanstvenikov in po premaganih začetnih težavah smo dosegli prve uspehe svetovnega merila: leta 1962 so ameriški znanstveniki objavili drobno poročilo, da jim je uspelo narediti spojino fluora z žlahtnim plinom. Na podlagi omenjega poročila je naša skupina začela raziskovati še druge možnosti spajanja fluora z žlahtnimi plini. Poročilo o našem delu smo poslali na 1. konferenco o žlahtnih plinih v Argonnskem nacionalnem laboratoriju v Ameriki.

Obširno poročilo o našem uspehu je naslednje leto izšlo v strokovni knjigi »Noble gas Compounds« (to knjigo so ob letošnjem obisku inštituta podarili tudi predsedniku Titu). V tej knjigi so tuji znanstveniki primerjali jugoslovanski doprinos h kemiji žlahtnih plinov z delom ostalih raziskovalnih skupin na tem področju. Postavili so ga v Evropi na prvo mesto. Omenili so, da ga lahko celo primerjamo z doprinosom kateregakoli ameriškega nacionalnega laboratorija.

Sedanje delo skupine je usmerjeno predvsem v sistematski študij urana, plutonija in fluora. Na nedavni mednarodni konferenci o uporabi

jedrske energije v mirnodobne namene v Ženevi smo podali štiri nove sinteze neke uranove spojine in nakazali možnost obstoja neke nove uranove spojine.«

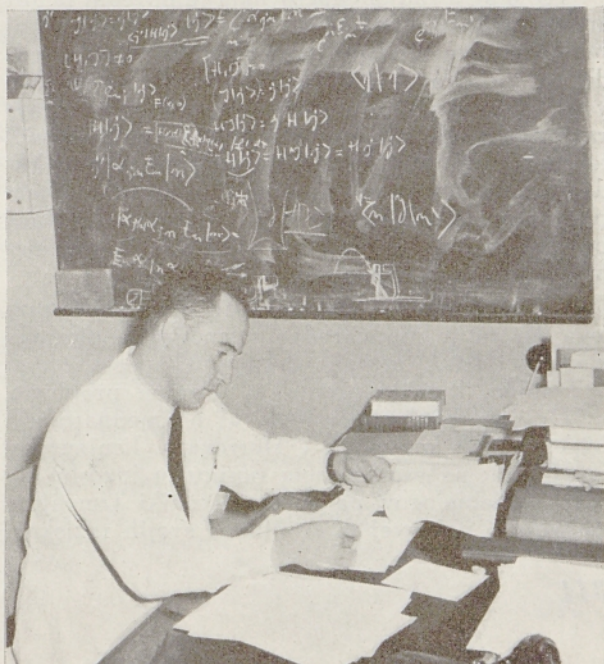
Ob koncu je ing. Slivnik povedal, da je sedanje delo skupine namenjeno važnim raziskavam, kako preiti na lastno predelavo spojin urana, plutonija in fluora v nuklearni tehnologiji.

Na nedavni mednarodni konferenci v Ženevi je podal poročilo o delu skupine mladi 32-letni dr. ing. Drago Kolar, ki že nekaj let sodeluje v skupini ing. Slivnika. Dr. ing. Kolar, Ljubljčan po rodu, je po študiju na univerzi in nekajletnem delu na inštitutu odšel na specializacijo v ZDA — Argonne National Laboratory, Illinois, ki ga vodi AEC. Tam se je uvrstil v delovno skupino s podobnim delovnim programom, ki je ustrezal smernicam in možnostim programa na inštitutu Jožefa Stefana.

Pozneje je sodeloval na mnogih mednarodnih kongresih med drugim na kongresu za čisto in uporabno kemijo v Londonu, kjer je podal izvirno poročilo o izmerjenih omakalnih toplotah uranovih oksidov. To je pomembno delo saj predstavljajo uranovi oksidi eno najvažnejših izhodišč za pravo nuklearnih goriv.

Tretji iz skupine kemikov, dipl. chem. dr. Marjan Senegačnik pa se je specializiral v Atomskem centru Saclay v Franciji. Delal je na področju izotopskih efektov v kemijskih reakcijah. Leta 1957 je v Parizu na Sorbonni napravil doktorat. V Ljubljani je najprej nadaljeval z delom iz Francije, pozneje pa je s skupino sodelavcev začel z delom na razvoju metod za hitro določevanje radioaktivne kontaminacije padavin, pitne in površinske vode, mleka itd.

Dipl. chem. dr. Marjan Senegačnik se je specializiral v Atomskem centru Saclay v Franciji

Na fizikalnem oddelku nas je sprejel dr. ing. Marko Vakselj. »Kako sem zašel med fizike?« je pomislil potem, ko smo ga vprašali o njegovi življenjski poti. »Pravzaprav sem začel pri letalstvu. V 6. gimnaziji sem začel sodelovati v konstrukcijskem biroju pri letalski zvezi in sem tedaj napravil aerodinamične proračune za tri letala. Po maturi sem se vpisal na oddelek za fiziko, ki je bil osnovan prav tisto leto in se mi je zdel najprimernejši za moje delo pri letalstvu. Medtem pa se je moje zanimanje za letalstvo poleglo in ko je bil osnovan inštitut Jožefa Stefana, sem se odločil za jedrsko fiziko. Že v okviru svojega študija sem začel delo pri betatranu, kjer sem tudi napravil svojo diplomsko delo. Kasneje, v letu 1959 sem dobil stipendijo Mednarodne agencije za atomsko energijo in sem se na študiju v Angliji posvetil problemom zgradbe jedra in sem s tega področja tudi doktoriral.«

V času svojega udejstvovanja je predaval na univerzah v Oxfordu, Liverpoolu, Manchesteru, Gentu, na raznih kongresih doma in v tujini ter objavil več svojih del v mednarodnih revijah.

Vse te raziskave, v katere se dan za dnem, leto za letom poglobljajo znanstveniki inštituta Jožefa Stefana, so na prvi pogled strogo znanstvenega pomena. Toda končni cilj vseh teh raziskav je predvsem: koristiti in pomagati človeku. Bodisi z iskanjem novih tehničnih možnosti, ki naj človeku olajšajo in lepšajo življenje, bodisi z raziskavo tistih bolezni, ki strežejo človeku po življenju, pa jim znanstveniki do zdaj še niso našli izvora in ne zdravila.

S temi raziskavami se bavijo predvsem na radiobiološkem oddelku. Ena takih raziskav je bila namenjena kačjemu strupu. Z radioaktivnim izotopom so zaznamovali kačji strup v modrasu. Ko je kača ugriznila poskusno žival, so lahko zasedovali potovanje radioaktivnega strupa in način njegovega delovanja v ugrizeni živali.

Več o delu radiobiologov nam je povedal mladi znanstvenik dr. ing. Miško Furlan, ki se je takoj po končanem študiju posvetil delu na tem oddelku. Njegove znanstvene raziskave so usmerjene v proučevanje aktivnosti encimov, ki povzročajo razkroj beljakovin v obsevanih celicah. Zaradi tega razkroja tkivo v organizmu propada; in kadar bodo našli način delovanja teh encimov, bodo poskusili najti tudi pot, kako preprečiti razkroj beljakovin in s tem odvrniti škodo, ki jo organizmu povzroča radioaktivno sevanje.

Za spodbudo in pomoč pri nadaljnjih raziskavah ga je Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA) poslala na enoletno specializacijo v London, kjer je proučeval sorodne probleme.

Dr. ing. Furlan je sodeloval na mednarodnih biokemijskih kongresih v Harrogradu, Leningradu in Milanu; na vsakoletnem simpoziju jugoslovanskih radiobiologov pa z znanstveniki izmenjuje poročila o najnovejših rezultatih svojih raziskav.

Gledališča za novo sezono

Kot vsako jesen, so se tudi letos naša gledališča pripravila za novo sezono, razposlala vabila za vpis abonentov in objavila naslove del, ki jih bodo uprizorili v letošnjem letu. Ljubljanska Drama bo črpala repertoar iz sodobne in klasične svetovne in domače literature. Od klasikov bomo videli Euripidovo: »Medejo« in Aristofanovo: »Lisistrato«, Shakespearovega: »Timona Atenskega« in Racinovo: »Phaedro«. Od sodobnikov pa bodo prikazali dela Satra, Millerja, Ionesca in druge. Od slovenskih avtorjev bomo gledali obnovljeno Kreftovo: »Veliko puntarijo«, in premieri »Dolino neštetihi radosti« Mirka Zupančiča, in Mire Miheličeve »Anton na gori«. Kot novost bo uprizorjen tudi »Recital slovenske poezije«.

Ljubljansko Mestno gledališče bo začelo svojo sezono s slavnostno predstavo Kreftovih »Kreatur« v počastitev 40-letnice umetniškega dela akademika Bratka Krefta. Osnovna idejno-umetniška orientacija tega gledališča je — družbena kritika in satira. Najvidnejši avtorji, ki jih bodo uprizorili v tem gledališču so: Brecht, Shaw, Anouilh, Dostojevski, Čehov in drugi. Pripravili bodo tudi večer satire iz Cankarjevih del.

Mariborska Drama bo začela novo sezono na prenovljenem odru in pod vodstvom novega direktorja Frana Žižka. Novi umetniški vodja je izdelal obširen program, izbira predvsem dobra dela in želi pritegniti nove kvalitetne režiserje in igralce. Hkrati pa želi pritegniti slovenske literature, ki se zanimajo za dramatiko k nekakšnemu dramaturškemu simpoziju v upanju, da bodo vsaj nekateri teh avtorjev v nekaj letih napisali dobra domača dela. Dela, ki naj ne bi bila le uprizorjena, temveč naj bi tudi zares uspela. — Če bo dobil sredstva, bo Fran Žižek, ki je zadnja leta delal kot režiser na televiziji, uredil v Mariboru tudi televizijski studio, v katerem bi letno uprizorili 3—4 originalne TV drame.

V Celjskem gledališču bodo za 20. obletnico osvoboditve Jugoslavije uprizorili Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«. Ker je Celjsko gledališče hkrati stalen in potujoč teater, mora svoj repertoar prilagoditi tudi gostovanjem izven Celja. Celjsko gledališče se lahko pohvali z mladim občinstvom, saj je bilo med lanskimi abonenti kar 68 odstotkov mladine.

IV. ribniški festival

Letos avgusta in septembra je bil v Ribnici na Dolenjskem že četrti kulturni festival, manifestacija, katere glavni namen je, nuditi delovnim ljudem čimveč kulturnega razvedrila. V tem popolnoma dosega svoj namen, saj si nekatere prireditve v letnem gledališču v obnovljenem gradu ogleda tudi do tri tisoč in več ljudi. Festival je v minulih letih navezal že tesne stike z gledališkimi hišami iz Ljubljane, Celja in Reke, razen tega pa spodbuja tudi domače kulturno ustvarjanje.

V okviru letošnjih festivalskih prireditev je v naravni galeriji v gradu razstavljal akademski kipar Stane Jarm iz Kočevja. Rojen v Osilnici ob Kolpi, najraje posega s svojimi deli prav v ta del naše domovine. Znane so njegove matere, vdove, talci. Prav za kip »Materi talcev« je pred tremi leti dobil ob dvajsetletnici revolucije drugo nagrado za kiparstvo, letos pa je prejel nagrado Prešernovega sklada.

V petnajstih plastikah, ki jih je razstavil v Ribnici, je posegel spet v kraje ob Kolpi. Hotel je prikazati vsakdanje delo in skrbi preprostih ljudi, drvarjev, kmetov, vdov iz osvobodilne vojne. V delih, ki obravnavajo njegove rojake, je umetnik vse prej kot optimist; pozna njihove težave in skrbi, ve, da Kolpska dolina »izumira«, da mladina odhaja, ostajajo samo še stari ljudje. To morda še najbolj simbolizira kompozicija »Mrtvi drvar«: štirje drvarji nesejo mrtvega tovariša in kar zazdi se ti, da njihovi obrazi, razorani od dela in trpljenja ter žalosti in ki jim pomeni življenje eno samo nenehno borbo za vsakdanji kruh, govorijo: spet odhaja od nas in ne bo ga več nazaj, pa tudi nikogar ne bo, ki bi stopil na njegovo mesto...

Razstavo umetnika Jarma si je ogledalo v štirinajstih dneh okrog sedem tisoč ljudi.

NAGRADA SLOVENSKIM ARHITEKTOM: Ljubljanski arhitekti Edo Ravnikar, Majda Kreger in Edo Ravnikar mlajši so na mednarodnem natečaju za ureditev zahodnega dela Benetk dobili za načrt za ureditev otoka Tronchetto denarno nagrado v višini 2.800.000 lir.

LADISLAV VÖRÖS, PROFESOR NA SREDNJI GLASBENI ŠOLI ZBIRA PREKMURSKÉ NARODNE PESMI. Doslej je zbral že več kot 5000 vojaških, ljubezenskih in obrednih pesmi ter zapisal veliko število ljudskih plesov, ki jih namerava posneti tudi na filmski trak. Ko bo z zbiranjem končal, bo gradivo uredil in objavil v razpravah.

POBRATENI MESTI: PARMA IN LJUBLJANA imata na vseh področjih, kulturnih in gospodarskih, mnogo pristrčnih in tesnih zvez. Povezali

Stane Jarm: *Mrtvi drvar*. Les 1964

pa so se tudi naši otroci. Tako so ljubljanski otroci letos letovali v Parmi, parmski pa so preživeli nekaj lepih dni v Gorjah pri Bledu, kjer so z domačimi otroki navezali pristrčne stike, čeprav so govorili vsak v svojem jeziku.

DARILO KNJIŽEVNIKA REMARQUEA SKOPJU. Slavni književnik Erich Maria Remarque je odstopil svoj avtorski honorar za knjigo »Na zahodu nič novega«, ki je te dni izšla v izdaji škopske založbe kot svoje darilo založniški dejavnosti glavnega mesta Makedonije.

MEDNARODNI SIMPOZIJ SLAVISTOV V PROSLAVITEV STOLETNIČE SMRTI VUKA KARADŽIČA je bil septembra v Beogradu. Na njem je sodelovala vrsta znanih jugoslovanskih in tujih jezikoslovcev, zgodovinarjev, književnikov, etnografov in drugih znanstvenih delavcev. V Tršiču, rodnem kraju tega velikega reformatorja srbohrvatskega jezika in pravopisa ter narodnega prosvetitelja, so tudi zborovali. Zbora se je udeležilo okrog 150 slavistov iz države in tujine ter približno 45.000 prebivalcev iz bližnjih krajev.

PRIZNANJE BOŽIDARJU JAKCU. V Subotici je bil simpozij jugoslovanskih grafikov. Grafiku Božidarju Jakcu so ob tej priložnosti izročili srebrno plaketo zveze likovnih umetnikov Jugoslavije za njegovo dolgoletno plodno delo. Na simpoziju so ugotovili, da je jugoslovanska grafika po vojni dosegla velik vzpon doma in v tujini.

IZ AMERIŠKEGA MESTA BOSTON SE JE VRNIL ZNANI KOMPONIST IN ARANŽER JOŽE PRIVŠEK, ki je na tamkajšnji »Berlee School of Music« študiral aranžiranje in kompozicijo. Za ta študij je prejel štipendijo znane ameriške revije za jazz »Down Beat« in bil tretji Jugoslovčan in prvi Slovenec, ki je tam študiral. Uspešen študij najbolj ponazoruje dejstvo, da je v času dveh semestrov končal ter opravil vse izpite šestih semestrov.

Jesenski motiv iz Celja

Foto: F. Peršak

Jaz sem drevo

MIROSLAV KOŠUTA

Gnezdo je prazno,
ptički so se razšli.
Kadar se moker večer
nasloni na pobešene veje
in v megli klikne prezebla ptica,
srce zaječi.

Le kakšen rumen list še
— spomin na davno poletje —
se v meni kot odsoten sam vase smehlja.
Še malo: in kaplje samote
bodo dolble dolble
nage veje in prezebla tla.
Da. Šlo je, kot vse gre — mimo.
In jaz sem samo še trudno trudno drevo.

M. J.

Nove knjige

V založbi Mladinska knjiga je pred nedavnim izšla zbirka novel *Sergeja Vošnjaka: »Fant s črnimi lasmi«* z likovnimi prilogami Doreta Klemenčiča. Knjiga vsebuje novele, v katerih se avtor spominja težkih, a vendar lepih in tovarištva polnih doživljanj iz časov narodnoosvobodilne vojne.

S prijateljem sta obiskala kraj, kjer sta nekoč partizanila. Želela sta poiskati drevo, pod katerim so nekoč, pred dvajsetimi leti pokopali padlega tovariša. Iščeta tisti kraj, a ga ne najdeta. Kako se je vse spremenilo! Nekdanje steze je zarastlo grmičje, drevesa so se razkošatila, samotni kraji so oživel. Tudi ljudje so se spremenili. Toda spomini so ostali. Spomini na borbe, spomini na tovarištvo, spomini na ljudi, ki so vztrajali, pa četudi je šlo za življenje. In te spomine, tople in prisrčne, je avtor nanizal v svojih novelah.

Slovenska matica, naša najstarejša ustanova in založba znanstvene in leposlovne literature praznuje letos stoletnico svojega delovanja. V času, ko Slovenci še nismo imeli ne univerze ne akademije znanosti, je bila Slovenska matica srednja kulturna ustanova; izdajala je knjižne zbirke, v katerih so sodelovali najvidnejši slovenski literati od Cankarja, Meška preko Puglja do Bevka, Kozaka in Miška Kranjca. Razen tega je skrbela za izdajo zbranih del slovenske klasične literature in za prevode iz svetovne književnosti.

Knjižni načrti *Slovenske Matice* so tudi danes obsežni in pomembni. Njene knjižne publikacije obsegajo predvsem dela domače znanstvene in leposlovne ustvarjalnosti. V letošnji redni zbirki je izšla *»Zgodovina slovenskega slovstva V.«* izpod peresa *Jožeta Mahničarja*, ki obravnava v njej obdobje slovenske moderne; *Marjana Zadnikarja* pomembno delo: *»Znamenja na Slovenskem«* ter zadnje delo pred kratkim umrlega pisatelja *Juša Kozaka: »Pavlihova kronika«*.

Za otroke je založba Mladinska knjiga izdala zbirko najlepših pravljic *Ele Perocijeve: »Za lahko noč«*; s prelepimi, prisrčnimi ilustracijami jih je opremila *Ančka Gošnik-Godec*.

V sodelovanju s štirimi jugoslovanskimi založbami pa pripravlja založba Mladinska knjiga 10 knjižic, v katerih bodo natisnjene najlepše srbske, hrvaške, slovenske in makedonske narodne pravljice, bogato opremljene z barvnimi ilustracijami znanih jugoslovanskih slikarjev.

Imate radi jesen?

JANA MILCINSKI

Meni je všeč, toplo jesensko sonce obsije zlate gozdove, ko pod koraki šumi suho listje in čutiš v zraku vonj po zemlji, ki se pripravlja k počitku. Med pospravljenimi polji samevajo kozolci, s hiš vise zlati slapovi koruze, ki se suši v soncu. Veje sadnega drevja se pripogibajo pod težo zorečih jabolk in hrušk in iz vinogradov odmevajo vriski veselih trgačev. Na večer pa pritrklja pohlevni dežek na okno, da umije ponoči jesensko cvetje in nas s svojim uspavajočim škrabljanjem zaziblje v mirne, sladke sanje.

Zame je jesen lepa in tudi Vseh mrtvih dan je zame lep in poln prijetnih spominov. Na ta dan se vsa naša družina zbere na dedkovem grobu.

Ej, to vam je bil veseljak, ta naš dedek; danes težko najdeš koga, ki bi mu bil enak. Rad je dobro jedel in še rajši dobro pil in kadar so ga svarili, da ga bo zadela kap, če bo preveč jedel in pil, se je le zasmeljal in rekel: »Nič ne skrbite zame, mene že ne bo kap! Skril se ji bom za vogal, pa me ne bo mogla zadeti!« Ko ga je potem res zadela, je z zadnjimi moči raztegnil obraz v vesele gube in zašepetal: »Saj sem se ji skrila, pa sem bil prepočasen.«

Sicer pa naš deček sploh ni umrl. Še zdaj živi v naših spominih in bo zmerom živel z nami. Stojimo ob njegovem grobu, pokritem s kitami cvetja, med njimi plapolajo svetli plameni sveč, in mislimo nanj.

Kar vidimo ga, kako bi nas, če bi se ta hip znašel med nami, vse po vrsti pogledal izpod košatih obrvi in rekel: »Le zakaj mi nosite cvetja in sveče? Ali vam nisem zmerom naročal, da mi postavite liter vina in kranjsko klobaso na grob!«

Potem bi se ozrl v dolino, kjer teče široki, kot z ravnilom potegnjeni trak bele ceste, po kateri drug za drugim brže avtomobili, in se začudil: »Kje je lepa vijugasta pot. Ki sem jo tolikokrat prevozil s svojimi konjički?«

Zamislil se, ko mu povemo, da so konje zamenjali avtomobili.

»Seveda,« pravi potem, »zdaj je pri vas vse drugače. Vozite se z avtomobilom, zidate hiše do oblakov, polje vam obdelujejo stroji. Kaj pa gostilne? Ali ste tudi te zamenjali s čim drugim?«

Ne. Nekaj gostiln še imamo.

»In petje? Ali znate sploh še pošteno zapeti?«

O, tudi peti še znamo.

Zdaj bi se dedek oddahnil. Odpeljal bi vseh svojih šest otrok, ki so zdaj že tudi dedki in ba-

bice, v gostilno pod klanec, tja, kamor je zmerom zahajal, dokler je bil živ. Naročil bi štefan vina, ga natočil v kozarce, si privihal svoje dolge, navzgor zasukane brke, privzdignil kozarec, da bi se v soncu zaiskrila rujna kaplja, in zapel tisto svojo: »Oče nebeški glej, še en kozarček zdej...« In njegovi otroci bi v zboru zapeli za njim...

Tudi mi se napotimo v gostilno pod klancem, spredaj otroci, za njimi vnuki in nazadnje pravnuki. Sedemo v kot za pečjo. Iz kuhinje se suk-ljajo zapeljivi vonji. Na mizo nam prinesejo goro domačega kruha in štefan vina. Veliko nas je: otrok in vnukov in pravnukov. Dedek bi nas bil vesel, če bi nas videl lepo zbrane. Ko se najemo, odidejo mlajši na dvorišče. Tam zori v sončnem kotu izabela. Starejši ostanejo v izbi in zapojejo...

Pojejo vse tiste pesmi, ki so jih nekoč peli z dedkom, včasih se jim zasolziyo oči; kdo ve, koliko let bodo še lahko peli? Koliko let še, preden bodo tudi oni legli pod z bršljanom obrastel kamnit nagrobnik zraven dedka?

Potem pricaplajo najmlajši. Zaspani so in bi radi domov. Odpravimo se iz gostilne. Zrak je topel in poln jesenskih dišav. Gore žarijo v večernem soncu in s pokopališča se dviga topla, migotajoča svetloba stoterih sveč.

»Na svidenje, dedek, čez leto dni!«

»Na svidenje otroci! In zdravi ostanite do prihodnjega leta,« nam zaželi dedek in gleda za nami, dokler se ne odpeljemo po ravni, široki cesti v daljne mesto.

Ante Kornič: V vaški gostilni

ŠPORT

Naši na olimpijskih igrah

Nuestros Deportistas en los Juegos Olímpicos

MARKO ZVOKELJ

Al escribir estas líneas se aproxima el fin de los Juegos Olímpicos en los que nuestros deportistas no obtuvieron los triunfos que de ellos se esperaban. Sin embargo es digno de admiración el éxito de Branislav Simić, de 30 años de edad, profesor de historia en la ciudad de Zrenjanin que ganó una medalla de oro para Yugoslavia como luchador de peso mediano. También se destacaron otros luchadores, entre ellos B. Martinović, estudiante de Belgrado, que a su medalla de plata, ganada en Roma, añadió una de bronce en Tokio. Ocupando el destacado quinto lugar, entró en el final nuestro tercer luchador Stevan Horvat. Su victoria ha sido tanto más merecida porque demostró su habilidad a pesar de la lesión sufrida durante el entrenamiento con los luchadores japoneses.

Los waterpolistas ganaron una medalla de plata. En los alcances deportivos les siguen, ocupando el cuarto lugar, el equipo de ocho remeros, formado en gran parte del equipo de Bled, la joven atleta Draga Stamejčić, oriunda de Ljubljana, que fue quinta en el pentatlón y séptima en los 80 m. con obstáculos, Olga Gere, oriunda de Novi Sad, que obtuvo el sésto lugar en salto en alto y el mariboriense Červan siendo el décimo en las carreras llanas de 10.000 m.

Y desde luego, no desilusionó a sus admiradores el deportista Miro Cerar, quien despertaba las mayores esperanzas. En el dodecatlón ocupó entre 112 competidores el honroso séptimo lugar, a pesar de un pequeño chasco sufrido en los ejercicios de gimnasia, por el cual perdió el merecido segundo lugar en las exhibiciones comunes.

Sin embargo, corrigió esta falta con ganarse una medalla de oro en los ejercicios sobre el potro de arzón (en los que ocupa el primer lugar en el mundo), y una medalla de bronce en los ejercicios en la barra fija.

Nuestra bilanca na olimpijskih igrah ni tako zadovoljiva kot smo pričakovali. Presenetili so nas športniki, od katerih nismo toliko pričakovali, razočarali pa favoriti.

Naši športniki odhajajo v Tokio

Edina izjema je seveda Miro Cerar, v katerega smo zaupali in ki nas ni razočaral. V dvanajstero-boju se je med 112 tekmovalci uvrstil na odlično sedmo mesto. Pri tem svojem uspehu pa je imel celo malo smole. Pri parterni vaji mu je na koncu malo spredletelo in ta spodrsrlaj ga je spravil ob drugo mesto v skupni oceni.

Za ta mali spodrsrlaj pa se nam je oddolžil. Osvojil je zlato medaljo na koncu z ročaji, kjer je tudi svetovni prvak, ter bronasto medaljo na drogu.

Najlepše presenečenje nam je z zlato medaljo pripravil 30-letni profesor zgodovine iz Zrenjanina Branislav Simić, ki je v rokoborbi v srednji kategoriji osvojil zlato kolajno za Jugoslavijo. Naša prva zlata na teh olimpijskih igrah. Zelo zaslužena, saj je premagal vse svoje nasprotnike.

Rokoborci pa so nam pripravili še eno presenečenje. Branko Martinović, študent iz Beograda, je svoji srebrni medalji iz Rima dodal še bronasto v Tokiu. V finalu je imel smolo, saj se mu je povrnila stara poškodba tako da se ni mogel boriti za še boljše mesto. Poseben primer športne morale je pokazal naš tretji rokoborec Stevan Horvat, ki se je poškodoval že na treningu v borbi z japonskimi rokoborci. Vendar je nastopil tudi v tekmoivanju, čeprav z velikim naporom in ob hudih bolečinah, tako da se je nekajkrat po končanih borbah zrušil nezavesten od bolečin. Prebil se je do finala in zavzel peto mesto. Toda mnogo več od tega uspeha je vreden pravi športni duh tekmovalca, o katerem so mnogo pisali vsi časopisi in ga dajali za zgled borbenosti pravega športnika.

K medaljam so prispevali svoje še vaterpolisti, kar smo tudi pričakovali. Na tihem smo upali na zlato, pa smo se morali zadovoljiti kar s srebrno.

Po vrstnem redu uspehov pridejo za tem naš osmerek z dobrim delom blejske posadke, ki se je uvrstil na četrto mesto, atletinja Draga Stamejčič iz Ljubljane, ki je bila peta v peteroboju in sedma v teku na 80 m z ovirami, Olga Gere iz Norvega Sada s šestim mestom v skoku v višino in slednjič Červan iz Maribora z desetim mestom v teku na 10.000 metrov in Lešek iz Celja s 13. mestom v skoku s palico.

Razočarali pa so nas nogometaši s svojo slabo in neborbeno igro, s katero se bodo borili za mesto od petega do osmega. Mimo slabe igre pa tudi niso hoteli poslušati navodil tehničnega vodstva in bodo zato nekateri po povratku v domovino kaznovani. Neugodno pa so nas iznenadili tudi košarkarji, ki so bili le senca moštva, ki je lani osvojilo drugo mesto na svetu pred ZDA.

M. Z.

Blejski veslači

Tudi naš mali, po vsem svetu znani Bled, je prispeval svoje v jugoslovansko olimpijsko odpravo. In koga naj bi, če ne veslačev. Kar četvorica je veslala v našem osmercu, ki si je v najtežjih pogojih, v borbi z ameriškim osmercem, ki od leta 1920 še ne pozna poraza, priboril častno četrto mesto na olimpijskih igrah v Tokiu.

Od Blejčanov vozijo v osmercu:

Boris Klavora, star 22 let, študent, bivši mladinski in članski državni prvak, v osmercu »Štroker«;

Vjekoslav Skalak, 25 let, soboslikar, ki se je v mornarici seznanil z veslanjem in ko je prišel na Bled, se je vključil v osmerek;

Jože Berc, 19 let, dijak, najmlajši in največji v osmercu, vesla od leta 1961;

Alojz Colja, 22 let, kovač, bivši mladinski in članski državni prvak, je »moč« našega osmerca in sila miren.

Za njimi sede Marko Mandić, Lucijan Kleva, Jadran Barut, Pavao Martić, Zdenko Balaš — krmar in v dresu

Peter Klavora, 25 let, diplomiran ekonomist, do lani še aktiven tekmovalce, sedaj trener, najmlajši med vsemi v Tokiu.

Trdo delo, lani in letos je našim mladim veslačem prineslo lep uspeh, kar jim je najlepša nagrada.

Mednarodne dirke v Portorožu

M. RAZTRESEN

V Portorožu je bilo v nedeljo 20. septembra veliko mednarodno cestno hitrostno tekmovanje za nagrado Primorske. Bilo je pod pokroviteljstvom koprške Tovarne motornih koles »Tomos« in na njem je sodelovalo več kot 120 motoristov in avtomobilistov iz 18 držav Evrope, Afrike Amerike in Avstralije. Jubilejno deseto tekmovanje na progi Lucija—Portorož—Valeta—Lucija in peto tekmovanje za nagrado Primorske si je letos ogledalo kakih 20.000 ljubiteljev tega športa.

Jugoslovanski tekmovalci so nastopili v skoraj vseh kategorijah, vendar so poznavalci polagali največje upe v tri naše tekmovalce: v Janka Štefeta, ki je vozil v kategoriji motorjev do 50 cm, Leopolda Pintarja v kategoriji do 125 cm in v prikoličarja inž. Boška Šnajderja. Največji uspeh je doživel mladi Janko Štefe, ki je na motorju Tomos D7 osvojil v svoji kategoriji prvo mesto.

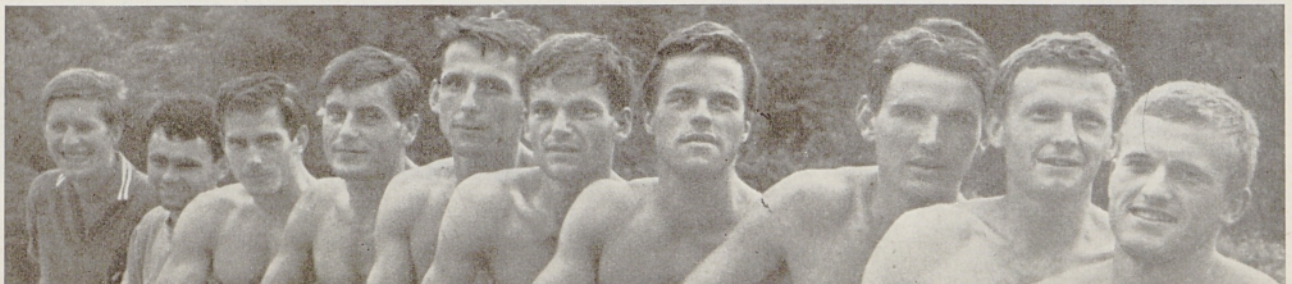
Janko Štefe se je pred letošnjo portoroško dirko zelo vestno pripravljal na dirkališču koprskega »Tomosa«. Med drugim je vadil nov stil vožnje — mete telesa navzven v ovinkih, medtem ko so skoraj vsi drugi tekmovalci vozili v ovinkih tako, da je bilo njihovo telo vzporedno z motorjem.

V tej kategoriji je tekmoval tudi Belgijec Yvon Decquir — na motorju »Tomos D5«, izdelanem v Kopru. Čeprav je zasedel šele osmo mesto, se je po končanem tekmovanju zelo pohvalno izrazil o Tomosovih motorjih.

Letos je v Portorožu tekmoval tudi svetovni prvak in dolgoletni zahodnonemški prvak Max Deubel, ki je bil najboljši že na lanskoletnih portoroških dirkah in prav tako letos na tekmovanju v Škofji Loki in Portorožu.

Celotno letošnje tekmovanje za veliko nagrado Primorske pa je bilo pod vtisom hude nesreče, ki se je pripetila dan pred tekmovanjem na treningu. V drugem krogu vožnje avtomobilov je tekmovalca iz Zahodne Nemčije Romana Dirschla, ki je vozil zelenega »Lotusa«, zaradi okvare na zadnji desni gumi vrglo s ceste v drevo, tako da se je smrtno ponesrečil.

Blejski veslači

SREČKO KOSOVEL

Večer

PTIČKI IN TRAVICE SPIJO,
MIŠKA JE ŠLA ŽE SPAT,
PREDEN JE SONCE UGASNILO
JE ŽE UTIHNIL ŠKRŽAT.

LE VETER, KI VES DAN JE DREMAL,
VETER, KI VES DAN JE SPAL,
KO PALA SVETLA JE ROSA,
ČEZ POLJE JE PRIPIHLJAL.

Risal: M. BIZOVIČAR

LOJZE KOVAČIČ

Pet balkonov

V PETEM NADSTROPJU JE ŽIVEL DEČEK, KI JE PLJUVAL Z BALKONA. V ČETRTEM NADSTROPJU JE ŽIVELA DEKLICA, KI JE METALA ČEŠNJEVE PEŠKE ČEZ OGRAJO BALKONA IN IZTEPAVALA SVOJE PREPROGICE NA GLAVE LJUDI. V TRETJEM NADSTROPJU STA ŽIVELA BRATEC IN SESTRICA. ZMERAJ STA PRIVEZALA KAKŠNO LESENO IGRAČO, LESENO LOKOMOTIVO ALI VOZIČEK NA VRVICO, JO SPUŠČALA Z BALKONA IN Z NJO MAHALA NA VSO MOČ SEM TER TJA. TAKO STA NEKOČ RAZBILA – TRESK – OKENSKO STEKLO V DROBCE.

V DRUGEM NADSTROPJU JE ŽIVEL FANTEK, KI JE METAL VSE MOGOČE PAPIRJE DOL: PAPIRNATA LETALA, LISTE IZ ZVEZKOV, MODRE PLATNICE IN TAKO NAPREJ. NA BALKONU V PRVEM NADSTROPJU PA JE ŽIVELA SNAŽNA BELA MUCKA. KAR JE PADLO OD ZGORAJ, PEŠKE, STEKLO, PAPIR, JE POMETALA Z METLO NA SMETIŠČE. POTEM SI JE UMILA TAČKE, SEDLA NA ZABOJ, SI SPODVILA BELI REP IN GLEDALA NA ULICO.

Matej Bor

Uganka

NIHČE GA NI UČIL, PA VENDAR PIŠE,
KAJ PIŠE, PA NE VE, KAKO SE PIŠE!

(PERO)

Jugoslovanski veleposlanik je obiskal Cordobo

V septembru je obiskal Cordobo jugoslovanski veleposlanik v Argentini Pavle Bojc. Spremljala sta ga generalni konzul Juan Mrša in sekretar za kulturo Donald Strelec.

Med svojim nekajdnevnim bivanjem v Cordobi je veleposlanik obiskal predstavnike političnega in javnega življenja v tem mestu, guvernerja province, nadškofa iz Cordobe in druge. Izkazal je tudi čast generalu osvoboditelju San Martinu in položil venec pred njegov spomenik, medtem pa je godba igrala argentinsko in jugoslovansko državno himno.

Ob obisku veleposlanika sta imeli naši izseljenski društvi Jugoslovansko kulturno društvo in slovensko društvo Edinost več prireditev. Kulturno prosvetno društvo Edinost je priredilo v svojih prostorih veleposlaniku zakusko, na kateri so bili navzoči tudi predstavniki javnega življenja iz Cordobe. Govorili so razni govorniki. Zakuske so se udeležili tudi novinarji, ki so se zanimali za vzrok veleposlanikovega obiska. Veleposlanik je dejal, da spada tudi njegov obisk v sklep kulturnih in trgovinskih izmenjav, ki so med obema deželama vedno številnejše. Dejal je, da je nedavno Jugoslavijo podpisala trgovinska pogodba z Argentino o nakupu volne in usnja. Obenem pa, je naglasil veleposlanik — ima tudi njegov obisk namen doprinesiti k zblizanju med narodi in k miru v svetu, ki je danes vsem tako potreben.

Zvečer so priredili jugoslovanski izseljenci v Cordobi veleposlaniku banket v Salsipuedesu. Med svojim petdnevnim uradnim obiskom v Cordobi je jugoslovanski veleposlanik govoril tudi po radiu jugoslovanskim izseljencem, ki živijo na območju Cordobe.

Sonja Birsa in Cristina Morales ob nastopu na jubilejni prireditvi Ljudskega odra

JUBILEJ SLOVENSKEGA KULTURNEGA DRUŠTVA LJUDSKI ODER

Dne 22. avgusta letos smo v Buenos Airesu z dobro uspešno prireditvijo praznovali 59-letnico ustanovitve našega društva Ljudski oder. V uvodni besedi je tajnik društva Marij Turel orisal 59-letno dejavnost društva. Predvsem, je naglasil, gre zahvala ustanoviteljem, ki so že v takratni dobi videli nujnost ustanovitve delavskega društva. Društvo je bilo ustanovljeno 25. avgusta 1925. V prvi odbor so bili izvoljeni: Aleksander Prinčič, Alojz Ščurk, Josip Šviligoj, Ivan Benedetič, Bernard Primožič, Franc Možič, Alojz Knez, Franc Karara in Franc Štekar. Za predsednika so izvolili Franca Štekarja. Zadnji trije navedeni odborniki so že pred leti umrli. Članstvo je bilo izključno iz delavskih vrst. To so bili predvsem primorski rojaki, ki so iz enega ali drugega vzroka morali zapustiti svoje rojstne kraje v Julijski krajini.

Jubilejne prireditve se je udeležil tudi jugoslovanski veleposlanik Pavle Bojc s soprogo, kulturni ataše Strelec in tajnik poslaništva. Veleposlanik Bojc je čestital društvu k 59-letnemu uspešnemu delovanju ter poudaril pomembnost društvene kulturne dejavnosti in prizadevanja za poglobljanje prijateljskih stikov med našimi društvi v Argentini.

Vse je ganila mladinka Norma Baschi z deklamacijo pesmi Oj, Triglav, moj dom! Mladi plesalki Sonja Birsa in Cristina Morales sta prijetno iznenadili s plesnim nastopom. Najprej sta zaplesali skupaj, nato pa je zaplesala Sonja Birsa in prav zasluženno požela toplo priznanje. Veliko pozornost je vzbudila tudi skupina mladincev in mladink, ki so nastopili v slovenskih narodnih nošah pod vodstvom plesalke Sonje Birsa. To je bilo za našo javnost povsem nekaj novega. Na splošno željo so morali mladi plesalci ples ponoviti.

Tudi ostale točke programa so bile tople, z odobravanjem sprejete. Folklorna skupina društva Bratstvo je prav lepo zapela tri argentinske pesmi. Violinist Nestor Škof je zaigral solo točko. Mešani pevski zbor pod vodstvom Jakoba Kreblja je zapel stare slovenske narodne pesmi, nato pa je dramska družina Ljudskega odra uprizorila enodejanko El desalojo (Prisilna izselitev).

Blažina

naši ljudje po svetu

Darko in Branko sta izgubila svojega bratca. V sredi Edi Leban, ki se je pri vožnji z vlakom smrtno ponesrečil

IZ FRANCIJE

ŽALOSTEN POVRATEK IZ DOMOVINE

Zaradi bolezni žal letos nisem mogel na obisk v Slovenijo. V času, ko sta bila moja žena in sin na počitnicah v starem kraju sem moral v bolnišnico, kjer sem se zdravil mesec dni. S počitnic v Jugoslaviji so se rojaki večinoma prav veselili in zadovoljni vrnili. Vsi se hvalijo, kako jim je bilo všeč in da pridejo spet. Tisti, ki so bili letos na morju, so bili še posebej zadovoljni in pravijo, da si bodo takšna letovanja še privoščili.

V to splošno zadovoljstvo pa je kanila velika grenka kaplja, ki je prizadela vse nas. Ko so se naši rojaki iz pokrajine Moselle s posebnim vlakom vračali iz Jugoslavije dne 5. septembra, se je nekaj kilometrov pred Sarrbrucknom v Nemčiji pripetila res žalostna nesreča.

Ko je vozil vlak s polno brzino, je eden od potnikov opazil, da je neki deček padel iz vlaka. To je bil 5 letni Edi Leban, sinko rojaka Julijana Lebana iz Farebersvillerja, ki je zaposlen kot rudar v rudniku Petite Rosell v Moselle. Fantek je letos z očetom obiskal Slovenijo in je spet težko čakal, da se sreča doma z materjo in bratoma. Nekaj časa je sedel pri očetu, pa mu je postalo dolgčas in je šel na hodnik. Nihče ni slutil, da se bo zgodila tako strašna nesreča. Vlak je ustavil. Oče je ves prestrašen tekkel ob progi skoraj 2 km daleč in našel umirajočega sinka. Poskušal ga je rešiti s svojim dihanjem, toda bilo je zaman. Vsi potniki so bili globoko presunjeni. Oče je nesel sinka na reševalno postajo, kjer so mu vsi skušali pomagati v njegovi veliki bolečini. Za sinka pa ni bilo nobene pomoči več. Bil je mrtev.

Lahko si predstavljate kako bridko je bilo srečanje uboge matere s svojim mrtvim sinkom. Edi je imel lep pogreb. Njegova mala krsta je bila vsa zasuta s cvetjem. Vsi globoko sočustvujemo s težko prizadeto družino.

Anton Škruba, Merlebach

NOV SLOVENSKI GROB

Sporočamo vam, da je 26. septembra za srčno kapjo nenadoma umrla v Lensu, Fosse 2 rojakinja Amalija Debevc, rojena Erman. Doma je bila iz Št. Janža na Dolenjskem. Kako je bila med nami priljubljena, je pokazala številna udeležba pri pogrebu. Naj ji bo lahka tuja gruda. Njenemu možu in ostali družini pa v imenu Udruženja naše sožalje!

Jurij Artič, Lievin

ZIVLJENJSKI JUBILEJ

V Sallauminesu je praznoval 70-letnico naš rojak Franc Burnik, ki je bil rojen 29. oktobra 1884 v Stari Oselici v Poljanski dolini nad Škofjo Loko.

V prvi svetovni vojni je bil ruski ujetnik in se je po več letih le srečno vrnil domov. Leta 1920 je postal rudar v Zagorju, čez štiri leta pa je odšel v Francijo, kjer je dalje opravljal svoj težki poklic. Takoj po prihodu v Francijo se je pridružil drugim rojakom pri društvenem delu. Njegove velike društvene dejavnosti ni mogoče tukaj opisati. Po drugi svetovni vojni je svoje delo pri društvih še poglobil.

JUBILANT
FRANC BURNIK

Zlasti je bila vidna njegova dejavnost pri Jugoslovanski sindikalni sekciji C. g. T., kjer je še danes predsednik. Z drugimi rojaki je ustanovil damašnji podporni fond, ki deluje pod imenom Posmrtninski sklad, v katerem je danes redno vpisanih 250 družin naše naselbine. Zlasti si v zadnjem času prizadeva za združitvev društev v severni Franciji.

Rojak Burnik je s svojim skromnim zaslužkom v tujini lepo vzgojil svoje štiri otroke. Je tudi zvest prijatelj revije Rodne grude in jo vsak mesec raznaša po naših slovenskih domovih.

Dragi prijatelj! Iz srea ti čestitamo k tvojemu 40-letnemu plodnemu društvenemu delu in življenjskemu jubileju in toplo želimo, da bi bil še dolgo vrsto let zdrav in čil ter tako delaven med nami.

Tajnik društva Posmrtninski sklad
Alojz Kobilšek

IZ BELGIJE

SLOVENSKI DAN V EISDENU

Slovensko kulturno društvo »Slomšek« v Eisdenu je 18. oktobra priredilo IV. slovenski dan ki je bil posvečen 550-letnici zadnjega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku.

IZ KANADE

ZA FOND RODNE GRUDE

Naša organizacija Kanadskega jugoslovanskega udruženja je na letošnjem pikniku kljub slabemu vremenu zbrala nekaj sredstev v korist organizacije. Pri obračunavanju smo sklenili, da dodelimo skromen prispevek tudi za **fond RODNE GRUDE**, zato vam pošiljamo ček za 5 dolarjev. Izvode RODNE GRUDE, ki ste nam jih poslali, smo razdelili med tukajšnje Slovence, da bi se spoznali z revijo in postali njeni naročniki. Mnogo tovariških pozdravov vam za Udruženje pošilja tajnik

O. Kovacevich

IZ ZDA

ELAIN
KVARTICH
MISS SNPJ 1965

Na glavni proslavi 60-letnice Slovenske narodne podporne jednote, ki je bila v Clevelandu, se je zbralo več tisoč udeležencev. Posebna privlačnost velikega piknika, ki je bil drugi dan slavlja na úzletniškem prostoru SNPJ, je bila izvolitev Miss SNPJ za leto 1965. Za to čast se je potegovalo precejšnje število naših deklet. Izvoljena je bila priklupna Elaine Kvartich iz Bridgevilla v Pennsylvaniji, hčerka znanega društvenega delavca Ernesta Kvarticha. Za Miss aktivnosti je bila izvoljena Joann Janiga, hčerka direktorja mladinskih krožkov SNPJ Franka Janige. Za Miss nadarjenosti pa je bila izbrana Charlotte Bokal iz Clevelanda. Sklenjeno je bilo, da bo prihodnje leto narodni dan SNPJ v Chicagu.

Vprašanja in odgovori

POROKA PO POOBLAŠČENCU

Želim se poročiti z dekletom iz domačega kraja. Kakšne dokumente potrebujem in kakšen je potek formalnosti. Rad bi, da bi ona prišla k meni že kot moja žena, da pa se na željo lahko tudi vrne ali gre na obisk k svojcem v Slovenijo. Ne morem se odločiti, da bi vzela tu rojeno dekle, ker se mi zdi, da bi se moral s tem odreči načinu življenja, ki sem ga bil vajen doma in da bi se namesto lepih domačih navad in materine govornice vnesle tudi v mojo družino tuje šege in govornice.

Tu na Švedskem nas je veliko Slovencev, ki se zanimamo za to. Že dlje časa sem naročnik Rodne grude in upam, da bom dobil kmalu vaš točen odgovor.

B. A. Švedska

Za poroko po pooblaščenju je treba imeti dovoljenje organa za splošne zadeve pristojne občine, to je tiste, v kateri ste živeli, preden ste odpotovali v inozemstvo. Zato morate poslati na pristojno občinsko skupščino prošnjo s pooblastilom, da vam dovoli poroko po pooblaščenju. Prošnjo je treba kolkovati z 200 din.

Pooblastilo je najbolje, da izda v obliki javne listine jugoslovansko diplomatsko-konzularno predstavništvo, v vašem primeru v Stockholmu. V pooblastilo morate napisati svoje osebne podatke ter priimek, ime in naslov pooblaščenca, ki vas bo zastopal pri poroki, in točne osebne podatke

vaše zaročenke. Če vam je predaleč do našega predstavništva v Stockholmu, lahko daste pooblastilo pred kakim drugim javnim organom, ki naj to pooblastilo pošlje po redni diplomatski poti, t. j. na Državni sekretariat za zunanje zadeve SFRJ v Beograd. Poroka se mora skleniti najpozneje v treh mesecih, ko bo overjen vaš podpis na pooblastilu.

Poroka se sklene, kot druge, pred predstavnikom občinske skupščine v navzočnosti dveh prič, ki morata biti polnoletni, ter matičarja. Pooblaščenec lahko zastopa le enega od zaročencev, drugi pa mora biti osebno navzoč. Pooblaščenec more biti polnoletni moški ali ženska.

Za poroko je potreben še izpisek iz rojstne matične knjige, ki ne sme biti starejši od treh mesecev, in event. drugi dokumenti (mrliški list prvega zakonca, sodba o razvezi zakona, itd.). Te dokumente lahko preskrbi tudi zaročenec, ki živi pri nas.

Pripominjamo, da se po sedanjih predpisih tuj državljan ne more v SFRJ poročiti po pooblaščenju. Kolikor ste že prevzeli tuje državljanstvo, našega pa še niste izgubili, se vas po našem zakonu o državljanstvu smatra za državljana SFRJ.

M. D.

DOVOLJENJE ZA ZAPOSILITEV

V Rodni grudi sem bral, da se lahko obrnemo zaradi dovoljenja za zaposlitev v inozemstvu na jugoslovansko predstavništvo. Prosim Vas, sporočite nam še to, kje je to predstavništvo.

Tudi me zanima, kje in kdaj bom dobil izplačane prispevke, ki jih v Nemčiji vplačujem za pokojninsko zavarovanje.

N. K. Nemčija

Pišite, ali pa — če vam ni predaleč, pojdite osebno, na najbližje jugoslovansko diplomatsko-konzularno predstavništvo. V Nemčiji imamo taka predstavništva v Mehlemu, Hamburgu in Münchnu. Vse tri naslove vam spodaj navajamo:

Königlich-schwedische Mottschaft,

Abteilung für die jugoslawischen Interessen-

ten.

MEHLEM, Schlosstrasse 1.

Consulat Général de la RSF de Yugoslavie,

HAMBURG 13, Harvestahuderweg 101.

Consulat Général de la RSF de Yugoslavie,

MÜNCHEN 27, Böhmerwaldplatz 2.

Po svojem povratku v Slovenijo boste morali počakati dve leti, nato pa boste lahko zahtevali od Zavarovalnega zavoda v Nemčiji, pri katerem sedaj vplačujete prispevke za pokojnino, da vam povrne vplačano vsoto. Kakor nam je povedal neki naš rojak, ki je bil dlje časa zaposlen v Nemčiji, je dobil po dveh letih v celoti in brez nadaljnega izplačane svoje prispevke, ki menda znašajo 14% od plače. Šel pa je v ta namen sam v Nemčijo in to stvar tam osebno uredil.

36. Spet je bilo vse dobro in prav. Dogodki so šli svojo pot. Vedel sem, kaj mi je storiti. Agata pripada bratu, rešil jo je; jaz pa — najbolje bo — da se podam malo po svetu. Še preden sem odrinil na pot, smo slavili svatbo. Bilo je zbranih veliko ljudi na Visokem, plesalo se je in pilo, kakor še nikoli dotlej. Bil sem zadovoljen, ker sem vedel, da je brat dober gospodar in da bo dobro vodil kmetijo in bo ohranil naš rod na njej. Poslovili smo se in obema sem zaželel veliko sreče. Vsi smo jokali.

37. Sklenil sem, da odidem k vojakom, zato sem vzela s seboj le kolikor sem rabila do Ljubljane, potem sem pa tako stopil pod cesarjevo okrilje in je on skrbel zame. Tako sem jaz, Izidor Khallan, nekdanj bogati Visočan, odšel prostovoljno s kmetije v svet, in vse je bilo mirno v meni, noben notranji vihar me ni več vznemirjal, Nisem vedel kam odhajam, kam me bo zanesla vihra vojaških pohodov, nisem vedel, kje bo smrt prežala name in tudi kdaj, če sploh kdaj, se bom vrnil v rodno dolino...

36. And again things went well with us. Yet events took their own turn. I knew what I had to do. Agatha belonged to my brother, who had saved her. And myself — the best thing to do was to betake myself away and see a little of the world. Before I left, we had a wedding. Many people came and there was as much of dancing and drinking as never before. I was satisfied. I knew that my brother was a good master who would manage the farm well and save it for the future generations. Then I took leave and wished them happiness. We were all crying.

37. I made up my mind to join the army, and so I took with me only as much as I needed to come to Ljubljana, where I came under the wing of the Emperor, who from then on looked after me. Thus did I, formerly a rich master of Visoko, voluntarily leave the farm and go into the wide world. Yet I felt tranquil and was not troubled by any inner tumults. I did not know where I was going, where the marching orders would take me, I did not know where death would lurk for me. Neither did I know when, if ever, I would return to the valley of my birth...

36. Nuevamente todo marchaba bien. Los sucesos siguieron su curso. Sabía lo que tenía que hacer. Agata pertenecía a mi hermano, él la había salvado. Yo en cambio, era mejor que me fuese un poco por el mundo. Antes de emprender el camino, se celebró el casamiento. Había reunidas en Visoko gran cantidad de personas, se bailaba y bebía como nunca hasta entonces. Era feliz, porque sabía que mi hermano era un buen administrador, además dirigiría bien la hacienda y mantendría nuestra dependencia sobre la propiedad. Nos despedimos y les deseé a ambos mucha suerte. Todos llorabamos.

37. Decidí ingresar al ejército, por eso llevé conmigo sólo aquello que necesitaba hasta Ljubljana, porque de todas formas estaría bajo la tutela real, quien se preocuparía de mí. Y así fui yo, Isidoro Khallan, antes rico de Visoko, quien se marchó como voluntario de la hacienda por el mundo. En mí todo era paz, ya no me molestaba ninguna tormenta interior. No sabía hacia donde partía, hacia donde nos arrastraría el ímpetu de las marchas militares, no sabía donde me esperaría la muerte, cuándo volvería, y si volvería, a mi hogar en mi valle natal...

36. Tout était rentré dans l'ordre. Les événements allaient leur train. Je savais ce que j'avais à faire. Agathe appartenait à mon frère, il l'avait sauvée. Quant à moi, le mieux sera que je m'en aille un peu par le monde. Avant même mon départ, nous célébrâmes les noces. Il y eut beaucoup de monde à Visoko; on dansa et l'on but comme jamais encore jusque là. J'étais content parce que je savais que mon frère était un bon maître, qu'il mènerait bien la ferme et y conserverait notre race. Nous prîmes congé et je leur souhaitai beaucoup de bonheur à tous deux. Nous pleurions tous.

37. Je décidai d'aller dans l'armée. Je ne pris donc avec moi que juste ce qu'il me fallait jusqu'à Ljubljana. Après, j'étais sous la protection de l'empereur et c'est lui qui prenait soin de moi. Et c'est ainsi que moi, Isidore Khallan, jadis riche citoyen de Visoko, je partis de mon plein gré dans le monde, et tout était calme en moi; nulle tempête intérieure ne m'agitait plus. Je ne savais pas où j'allais, où le tourbillon des marches militaires m'emporteraient; je ne savais pas où la mort me guetterait et quand je retournerais à la maison — si j'y retournais! — dans ma vallée natale...

36. Nun war alles wieder gut und recht und die Ereignisse nahmen ihren Lauf. Ich wußte, was mir zu tun war. Agata gehört dem Bruder, er hat sie gerettet; für mich wird es wohl am besten sein, in die Welt zu ziehen. Noch bevor ich mich auf den Weg machte, wurde Hochzeit gefeiert. In Visoko hatte sich viel Volk versammelt; es wurde getanzt und getrunken wie noch nie bisher. Ich war glücklich, denn ich wußte, daß mein Bruder ein fähiger Hausherr ist und daß er unseren Bauernhof aufs beste führen und unser Geschlecht darauf erhalten werde. Wir nahmen Abschied voneinander und ich wünschte beiden viel Glück. Wir alle weinten.

37. Ich beschloß, zum Militär zu gehen; darum nahm ich nur das mit, was ich bis Ljubljana dringend brauchte. So zog ich Isidor Khallan, der einstige reiche Gutsherr von Visoko, freiwillig von meinem Bauerngut in die Welt und der Friede wurde mir beschieden, mein Inneres wurde von keinem Sturm mehr bewegt. Ich wußte nicht, wohin ich zöge, wohin mich der Sturm der Kriegszüge verschlagen würde; ich wußte nicht, wo der Tod auf mich lauern und wann ich in mein Heimattal wiederkehren würde.

ZGODOVINSKI
ROMAN

Napisano po
IVANU TAVČARJU

Ilustriral Ive Šubic

38 39

38. Ni mi bilo treba dolgo čakati v Ljubljani. Vojska je divjala na vseh koncih. Najprej sem se bojeval s Turki, potem smo rinili na Laško in spet na Nemško. Bilo je veliko zmag, a tudi porazov se ni manjkalo. Vodil nas je princ Evgen, ki je znal vedno vojake tako razmestiti, da smo ali zmagali, ali pa bežali brez mnogih žrtev. Bilo je pravo veselje bojevati se z njim. Moje vedenje mu je bilo všeč, zato sem bil izbran za desetnika. Moram reči, da sem bil na to ponosen.

39. Dolgo sem imel srečo, a v bitki pri Turinu so me le. Sunek pod srce! Odnegli so me v bolnišnico. Tam pa sem doživel nekaj nepričakovanega. Neke noči so prinesli ranjenca. Zdel se mi je znan. V blodnjah je izgovarjal moje in Agatino ime. Spoznal sem ga. Bil je Marks. Ni mu bilo sojeno živeti. Ko je umiral, je zahteval naj duhovnik na listek zapiše, kar bo pripovedoval. Vedel sem, kaj bo zapisal: da je krivo pričal proti Agati... Potem je umrl, kakor ugasne sveča v viharju.

38. I did not have to wait long in Ljubljana. The war was raging all around. First I fought against the Turks, then we pushed forward to Italy, to Germany... Some times we were victorious, sometimes defeated. The army was led by Prince Eugène, who knew how to place his soldiers that they either won or could flee without suffering heavy casualties. It was a pleasure to fight on his side. He liked my conduct and I was made corporal. I must say that I was proud of it.

39. My luck kept for a long time until I got it in the battle near Turin. A stab just under my heart. I was taken to hospital, where something unexpected happened. A wounded soldier was brought in one night. I thought I knew him. In his delirium he kept repeating Agatha's and my names. Then I recognized him. It was Marks. It was his destiny not to live any longer. When he was dying, he asked the priest to write down what he would say. I knew what it was going to be and I was not mistaken: that he had given false testimony against Agatha... Then he expired like a candle does in a storm.

38. No me fué necesario esperar mucho en Ljubljana. La guerra se extendió

por todas partes. Primeramente combatí contra los turcos, luego nos dirigimos a Italia y después hacia Alemania. Hubo muchas victorias, pero tampoco faltaron derrotas. Nos conducía el príncipe Eugenio, quien sabía siempre distribuir sus soldados de forma que ya ganábamos ya huíamos sin muchas pérdidas. Era un verdadero gusto pelear junto a él. Le gustaba mi comportamiento, por ello fui designado cabo. Tengo que decir que me sentía orgulloso.

39. Tuve suerte largo tiempo, pero en la batalla de Turín, me dieron justo bajo el corazón. Me condujeron al hospital. Allí sucedió algo inesperado. Cierta noche trajeron a un herido. Me parecía conocido. Entre delirios pronunciaba mi nombre y el de Agata. Le reconocí. Era Marx. Estaba destinado a no sobrevivir. Ya moribundo, pidió al sacerdote que anotase en un papel lo que él iba a decir. Yo sabía lo que escribiría y era: que se culpaba, como testigo contra Agata... Después murió, como una vela apagada por la tormenta.

38. Je n'eus pas à attendre longtemps à Ljubljana. La guerre faisait rage partout. D'abord je com-

battis contre les Turcs, puis en Italie et en Allemagne. Il y eut beaucoup de victoires, mais les défaites ne firent pas défaut non plus. Nous étions dirigés par le prince Eugène qui savait toujours placer les soldats pour que nous vainquions ou que nous fuyions sans grandes pertes. C'était un véritable plaisir de combattre avec lui. Ma conduite lui plut et je passai caporal. Je dois dire que j'en étais fier.

39. J'eus de la chance longtemps, mais à la bataille de Turin, je fus touché: un coup sous le coeur! On m'emporta à l'hôpital. Là, je fus témoin de quelque chose d'inattendu. Une nuit on apporta un blessé. Il me semblait connu. Dans son délire il prononçait mon nom et celui d'Agathe. Je le reconnus. C'était Marx. Il ne lui était pas destiné de vivre. En mourant, il exigea que le prêtre écrivit sur un billet ce qu'il dirait. Je savais ce qu'il écrivait — et ce fut ainsi: qu'il avait fait un faux témoignage contre Agathe... Puis il mourut, comme une bougie s'éteint dans la tempête.

38. In Ljubljana brauchte ich nicht lange zu warten. Der Krieg wütete an allen Enden. Zuerst schlug ich

mich mit Türken, dann drangen wir nach Italien vor, dann wiederum nach Deutschland. Wir errangen viele Siege, aber auch an Niederlagen fehlte es uns nicht. Prinz Eugen war unser Anführer; er wußte seine Soldaten so zu verteilen, daß wir entweder siegten, oder ohne beträchtliche Opfer flohen. Es war echte Freude unter ihm zu kämpfen. Mein Benehmen gefiel ihm, darum wurde ich zum Korporal ausersehen. Ich muß zugeben, daß ich darauf nicht wenig stolz war.

39. Lange begleitete mich das Glück, in der Schlacht bei Turino bin ich jedoch übel angekommen. Ein Stoß unters Herz! Ich wurde ins Krankenhaus getragen. Dort erlebte ich etwas Unverhofftes. Eines Nachts wurde ein Verwundeter ins Krankenhaus gebracht. Irrendwie kam er mir bekannt vor. In seinen Wahnvorstellungen sprach er meinen und Agatas Namen aus. Ich habe ihn erkannt. Es war Marks. Ihm war es nicht beschieden, am Leben zu bleiben. Als er im Sterben lag, begehrte er vom Priester, er möge alles auf einen Zettel aufschreiben, was er nun erzählen wolle. Ich wußte es schon, was er sagen werde: er habe falsches Zeugnis gegen Agata abgelegt... Dann starb er, so wie eine Kerze im Sturm erlischt.

Slovenščina za vas

Slovene for you

Esloveno para Ud.

DEVETA VAJA

NINTH LESSON

NOVENA LECCIÓN

Moja družina

My Family

Mi familia

Imam očeta in mater.
To so moji starši.
Mi smo njihovi otroci.
Moj oče ima tudi brata.
To je moj stric.
Njegova žena je moja teta.
Mati ima tudi sestro.

Njen mož je naš stric.
Njegovi otroci so naši bratranci in sestrične.
Oče je štirideset let star.
Dela v tovarni. On je delavec.

Mati dela doma.
Ona je gospodinja.
Njena sestra ne dela doma, je učiteljica.
Njen brat je inženir.
Moj stric dela na polju. On je kmet.

Moja sestra je uslužbenka in dela v pisarni.
Moj bratranec je vajenec.
Uči se mehanike.
Jaz se učim in grem vsak dan v šolo.
Moj brat tudi hodi v šolo.

On je marljiv učenec.
En brat je še majhen, on se igra doma.
Mi se učimo zdaj slovensko.
Nekaj že razumemo in tudi malo govorimo.

I have my father and mother.
These are my parents.
We are their children.
My father has also a brother.
This is my uncle.
His wife is my aunt.
Mother has also a sister.

Her husband is our uncle.
His children are our cousins.

Father is forty years old.
He works in a factory. He is a workman.

Mother works at home.
She is a housewife.
Her sister doesn't work at home, she is a teacher.
Her brother is an engineer.
My uncle works in the field. He is a peasant.
My sister is an official and works at an office.
My cousin is an apprentice.
He learns mechanics.
I learn and go to school every day.

A brother of mine goes to school too.
He is a diligent pupil.
One brother is still small, he plays at home.
We are learning Slovene now.
We already understand some Slovene and speak it a little too.

Tengo padre y madre.
Estos son mis padres.
Nosotros somos sus hijos.
Mi padre tiene también un hermano.
Este es mi tío.
Su esposa es mi tía.
Mi madre también tiene una hermana.
Su esposo es nuestro tío.
Sus hijos son nuestros primos y primas.
Mi padre tiene 40 años.
Trabaja in una fábrica. Es obrero.

Mi madre trabaja en casa.
Es ama de casa.
Su hermana no trabaja en casa, es maestra.
Su hermano es ingeniero.
Mi tío trabaja el campo.
Es campesino.
Mi hermana es empleada y trabaja en una oficina.
Mi primo es aprendiz.
Aprende mecánica.
Yo estudio y voy todos los días a la escuela.
Mi hermano también vá a la escuela.
Es un alumno aplicado.
Un hermano es todavía pequeño, juega en casa.
Nosotros ahora estudiamos esloveno.
Algo ya entendemos y también un poco hablamos.

Slovnica

Grammar

Gramática

Glagol
Nedoločnik ima obrazilo -ti.
Npr.: delati, učiti, govoriti.

Verb
The Infinitive has the ending -ti.

El Verbo
El infinitivo de los verbos termina en >-ti<.

Sedanji čas
Trdilna oblika

Present Tense (Simple and Continuous)
Nikalna oblika

Tiempo presente
Vprašalna oblika

Ednina	Množina
delam	delamo
delaš	delate
dela	delajo

Ednina	Množina
ne delam	ne delamo
ne delaš	ne delate
ne dela	ne delajo

Ednina	Množina
ali delam?	ali delamo?
ali delaš?	ali delate?
ali dela?	ali delajo?

Pomnite! — Note! — Recuerde!

1. sklon ednine: oče, mati
4. sklon ednine: očeta, mater

1. sklon ednine: otrok
1. sklon množine: otroci
4. sklon množine: otroke

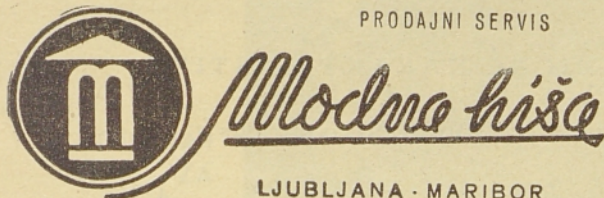
VSE ZA DOM,

SLUŽBO,

IZLET ALI DOPUST

vam nudi

PRODAJNI SERVIS

Pri nakupu za devize ali čeke dajemo

20 % popusta

Gradbeno podjetje Dravograd

izvaja visoke in nizke gradnje,
stranski obrati: projektivni biro,
cementninarstvo, gramoznica,
mizarstvo

Gradbeno podjetje Dravograd

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

bo izdala knjigo umetniških fotografij:

SLOVENIJA

V knjigi velikega formata (21 × 26) bo objavljenih nad 150 večbarvnih in približno 250 črno-belih fotografij. Slike bodo celostranske, natisnjene na umetniškem papirju in urejene po pokrajinskih področjih. Spremna beseda h knjigi in komentarji k podobam bodo tudi v angleškem in nemškem prevodu.

Slike bodo prikazovale vsa pokrajinska področja Slovenije, njihove znamenitosti in ljudi. Našim izseljenecem bodo oživele spomin na domače kraje, mladini približala domačiji svet njihovih prednikov, tujcem pa odkrile lepoto naše dežele, zgodovinske, zemljepisne, gospodarske in kulturne značilnosti ter socialni napredek Slovenije.

Založba sprejema prednaročila za CELOTNO KNJIGO, ki izide v letu 1965, pa tudi za POSAMEZNE ZVEZKE, ki bodo prikazovali posamezna pokrajinska področja:

LJUBLJANA že izšlo

GORENJSKA (v tisku)

NOTRANJSKA, PRIMORSKA in SLOVENSKO PRIMORJE (v pripravi)

DOLENJSKA IN BELA KRAJINA (izide v letu 1965)

ŠTAJERSKA, KOROŠKA, PREKMURJE (izide v letu 1965)

Poleg tega bo izšel v letu 1965 še posebni zvezek umetniških fotografij, posvečenih našim ljudem v sosednjih zamejskih pokrajinah. Zanj bo cena naknadno določena, medtem ko velja za prednaročnike celotne SLOVENIJE cena 12.000 din ali 15,00 \$. Naročniki lahko poravnajo ta znesek tudi v 12-mesečnih zaporednih obrokih po 1000 din, tako, da plačajo prvi obrok z dnem naročila.

Cena za posamezne kartonirane zvezke velikega formata pa je za prednaročnike:

Ljubljana 2500 (3,50 \$); Gorenjska 3000 dinarjev (4,00 \$); Notranjska, Primorska, Slovensko Primorje 3200 din (4,50 \$); Dolenjska in Bela krajina 1800 din (2,50 \$); Štajerska, Koroška, Prekmurje 3000 din (4,00 \$).

To bo prva velika, prepotrebna izdaja te vrste, kakršne doslej še nismo imeli. Naročite jo lahko pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE

Ljubljana, Mestni trg 26

ZAVODI

**Crvena
zastava**

KRAGUJEVAC

prodajajo osebne avtomobile »ZASTAVA« jugoslovanskim državljanom za tuja plačilna sredstva
Vplačilo za nakup osebnega avtomobila lahko nakažete po inozemski banki v korist žiro računa
ZAVODA CRVENA ZASTAVA pri Narodni banki
filiala Kragujevac št. 114-11/1-4 z navedbo
točnega naslova koristnika

CENE AVTOMOBILOV:

»ZASTAVA 750« stane 990 ameriških dolarjev
»ZASTAVA 1300« stane 1860 ameriških dolarjev
Cene se računajo za dobavo fco tovarna Kragujevac

TEHNIČNE KARAKTERISTIKE

AVTOMOBIL »ZASTAVA 750«

Motor

Število valjev (cilindrov)	4
Skupna prostornina	767 cm ³
Maksimalna moč pri 4800 o/min.	29 KM
Premer in hod bata	62 × 63,5 mm
Stopnja kompresije	7,5
Hitrost	110 km/h

Menjalnik

4 brzine in vzvratna vožnja
druga, tretja in četrta brzina so sinhronizirane

Zavore

Hidravlična z delovanjem na vsa štiri kolesa
Mehanična z delovanjem na zadnja kolesa

Gume — dimenzije	5,20 — 12
Električna instalacija	12 V

AVTOMOBIL »ZASTAVA 1300«

Motor

Število valjev (cilindrov)	4
Skupna prostornina	1295 cm ³
Maksimalna moč pri 5200 o/min.	65 KM
Premer in hod bata	72 × 79,5 mm
Stopnja kompresije	8,8
Hitrost	140 km/h

Menjalnik

4 brzine in vzvratna vožnja
druga, tretja in četrta brzina so sinhronizirane

Zavore

Hidravlična z delovanjem na vsa štiri kolesa
Mehanična z delovanjem na zadnja kolesa

Gume — dimenzije	5,60 S — 13
Električna instalacija	12 V

Za vsa točnejša pojasnila
se obrnite na naslov:

ZAVODI

CRVENA ZASTAVA

Sektor izvoz — uvoz

Beograd

Gavrila Principa 44

PODKRAJ
ZA
NANOSOM

Foto: Drago Kralj

Foto: Edi Šelhavs

SREDIŠČE
NOVE
GORICE

VINSKA
KLET
V
VIPAVI

Foto: Marjan Ciglič

